



אשיחה בהקיר

פְּרִשֵׁת וַיִּקְהַל

שיחות מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

הַקְטָרֶת וְהַלְכוּתִיהָ

בהלכה

לעילוי נשמת מרת אימי המזוככת ביסורים
הכ"מ ארלט חנה ע"ה בת פרחת תחי'
שנלב"ע י"ב כסלו התשע"ט

ת.ג.צ.ב.ה



אשיחה בתהליך

בהלכה

ניתן להשיג את ספרי המחבר:
שיחות חיזוק ה' כרכים
אשיחה בחוקיך ה' כרכים
קול חתן וקול שמחה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחקיק (ה' כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה
במייל toraoren@gmail.com

שיחות מפי הרב אורן נזרית שליט"א

- ג פְּרָשִׁיּוֹת הַקְּטָרֶת בַּתּוֹרָה
- ג מַעֲלַת הָעוֹסֵק בְּפִרְשַׁת הַקְּטָרֶת
- ד הַקְּטָרֶת - שְׁלֵמוֹת שֶׁל טוֹב גָּמוּר (א)
- ה הַשְּׂיִכּוֹת בֵּין קְטָרֶת לַגְּרוֹת
- ה הַקְּטָרֶת - שְׁלֵמוֹת שֶׁל טוֹב גָּמוּר (ב)
- ו חִבִּיבְתָהּ שֶׁל הַקְּטָרֶת
- ז טַעֲמֵי הַקְּטָרֶת - לְפִי הַפֶּשֶׁט
- ח קְשִׁיָּא עַל הַטַּעֲמִים הַנ"ל
- ט טַעֲמֵי הַקְּטָרֶת - לְפִי הַסּוּד
- י דְּבַרֵי הַרְדָּב"ז בְּעֵינֵי זֶה
- י פְּרָשַׁת הַקְּטָרֶת וְהַקְּרָבָנוֹת - בְּזִמְנוֹ הַזֶּה
- יב תְּפִלָּה - מְכַפֶּרֶת קְרָבָנוֹת
- יג גְּדוּלָה תְּפִלָּה יוֹתֵר מִן הַקְּרָבָנוֹת
- יד מִסְקֵנַת הַדְּבָרִים
- יד מַעֲלַת וּסְגֻלַת לַמּוּד פְּרָשַׁת הַקְּטָרֶת
- יד הַקְּטָרֶת - הַצְּלָה מִן הַמַּגֵּפָה
- טו אֲמִירַת פְּטוּם הַקְּטָרֶת - בְּטוֹל הַדֵּינָיִם וְהַמְנוֹת
- יח קַח לָךְ - לְהַנְאִתְךָ וּלְטוֹבַתְךָ
- כ אֲמִירַת פְּרָשַׁת הַקְּטָרֶת - מֵתוֹךְ קֶלֶף
- כג עֵינָיִם הַמְסַגְּלִים לְפָרְנֶסָה
- לב 'לְמַנְצַח' בְּצוּרַת מְנוּרָה - מֵתוֹךְ קֶלֶף
- לב זְמַן אֲמִירַת סֵדֶר הַקְּטָרֶת
- לג מְנַהֵג הַנְּמַנְעִים מִלְאֹמְרוֹ בִּימֹת הַחַל
- לה נָשִׁים בְּאֲמִירַת 'סֵדֶר הַקְּטָרֶת'
- לה זְמָנִים שׁוֹנִים בְּאֲמִירַת 'סֵדֶר הַקְּטָרֶת'
- לה מוֹצָאֵי שֶׁבֶת
- לה בְּשַׁעַת סְעוּדָה
- לה מַגֵּפָה אוֹ דְּבַר ר"ל
- לו כְּשֶׁמְצוּי חוּלָה בְּבֵית
- לו יְצִיאַת נְשִׁמָּה
- לו בֵּית הָאֵבֶל
- לו ב' לִילוֹת דְּרָאשׁ הַשָּׁנָה
- לו קֶדֶם 'שִׁירַת הַבְּקָשׁוֹת'
- לו בְּכָל עֵת שְׁזָקוֹק לִישׁוּעָה
- לו קְרִיאַתוֹ מְעֻמָּד
- לו בְּצַבּוּר שֶׁל עֲשָׂרָה
- לו הַמְתָּאָחַר לְבוֹא לְבֵית הַכְּנֶסֶת
- לו סְפִירַת סְמִמְנֵי הַקְּטָרֶת בְּאֲצַבְעוֹתָיו
- לו סִיּוּם הַסֵּדֶר



ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

שעור לפרשת ויקהל

הקטרת והלכותיה

את הנרת יקטירנה: ובהעלת אהרן את הנרת בין הערבים יקטירנה קטרת תמיד לפני לדרתיכם."

כמפרש בתורה, את הקטרת היה מקטיר הכהן על מזבח הזהב - המזבח הפנימי, פעמים בכל יום, בקר וערב, וכלשון הרמב"ם בספר המצוות (עשין כח): "שנצטוו הכהנים להשים קטרת פעמים ביום על מזבח הזהב, והוא אמרו יתעלה: 'והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר ובקרבן בהיטיבו את הנרת יקטירנה, ובהעלת אהרן את הנרת בין הערבים יקטירנה'."

מעלת העוסק בפרשת הקטרת

בשעורנו זה, ראינו לנכון להתמקד בעזרת ה' יתברך בעבודת הקטרת^א, מעלתה והלכותיה, וזאת בעקבות דברי הזהר הקדוש בפרשתנו (דף רית, ב) המליהב את הלכות במעלת העוסק בפרשת הקטרת בהבנה ובכונה ראויה:

"מלה דא, גזרה קיימא קמי קודשא בריך הוא, דכל מאן דאסתפל וקרי בכל יומא פרשתא דקטרת, ישתיזיב מכל מליו בישין חרשין דעלמא, ומכל פגעין בישין ומהרהורא בישא ומדינא בישא, ומותנא ולא יתזק כל ההוא יומא דלא יכיל סטרא אחרא לשלטא עליה ואיצטריך דיכון ביה, אר"ש אי בני נשא הוו ידעי כמה עלאה איהו עובדא דקטרת קמי קודשא בריך הוא הוו נטלי כל מלה ומלה מגיה והוו סלקי לה עטרה על

בסייעתא דשמיא, פרשתנו פרשת ויקהל, פותחת בדברי משה רבנו ע"ה, המקהיל לכל עדת ישראל, ומצוה להם בשם הבורא יתברך, כי על כל נדיב לב, להרים תרומה לצרף עשית המשכן וכליו. כנאמר (שמות לה, ד): "ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה' לאמר: קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה' זהב וכסף ונחשת: ותכלת וארגמן ותולעת שני ויש וועזים: וערת אילם מאדמים וערת תחשים ועצי שטים: ושמן למאור ובשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים."

פרשיות הקטרת בתורה

קטרת הסמים לשם ה' - היתה חלק חשוב ונעלה בעבודת הכהנים במשכן, ולאחריו בבית המקדש. ענינים רבים ונפלאים קשורים בעבודה טמירה זו. וכך נאמר בתורה בפרשת כי תשא (שמות ל, לד): "ויאמר ה' אל משה קח לך סמים נטף ושחלת וחלבנה סמים ולבנה זכה בד בבד יהיה: ועשית אתה קטרת רקח מעשה רוקח ממלח טהור קדש: ושחקת ממנה הדק ונתתה ממנה לפני העדת באהל מועד אשר אועד לך שמה קדש קדשים תהיה לכם."

ולעיל מיניה, בצווי עשית המזבח הפנימי (שם פס' א' ואילך): "ועשית מזבח מקטר קטרת עצי שטים תעשה אתו... ונתתה אתו לפני הפרכת אשר על ארן העדת לפני הפרכת אשר על העדת אשר אועד לך שמה: והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר ובקרבן בהיטיבו

א. על פי המובא בספר היקר והנפלא 'מזהב ומפז' להגאון רבי פנחס זביחי שליט"א, אשר סדר באפן רחב ומעמיק את עניני הקטרת, והאיר נושא זה מכל זיוותיו ופנותיו בבקיאיות נפלאה ובסדר נכון.

על האשם, אלא על השמחה, הוי' ש'שמן וקטרת ישמח לב' (משלי כז, ט).

ומה שבאר המדרש בקצרה, נתפרש בדברי הזהר הקדוש בארכה (ויקרא דף יא, א): "רבי אבא פתח 'עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו', עורי צפון - אליו עולות דנשחטות בצפון, בגין דאינון מחשבות בצפוני לבא ובאתר דדינא בגין דמחשבה אשתכח בליליא בזמנא דדינא אשתכח רוח צפון מנשכא בפלוגתא דליליא כד מתערי אנשי וכנור דדוד מנגן מאליו ומחשבתו דבני נשא מתערי, ובואי תימן אליו שלמים דנשחטין בדרום בגין דאנון שלמא דכלא, שלמא דעלאי ודתתאי ואליו שלמו ("ז א") דסטרי עלמא, שלמו דכלא מסטרא דמהימנותא ושלמים בגין דאינון שלמא דכלא בעלים אכלין מנייהו ומתהניין מנייהו דהא שלמא הוא ליה לכל עלמא בדרגא חדא, חטאות ואשמות נאכלין לכהני בגין דאינון זמינין לכפרא עלייהו ולאעברא חובייהו, ומכל קרבני לא חביבין קמי קודשא בריה הוא כמו שלמים בגין דאשתכח שלמא בעלאי ותתאי, ועילא מכלהו קטרת דאיהו שלים מכלא ולא אתיא לא על חטא ולא על אשם ולא על עון אלא על שמחה כמה דאת אמר (משלי כז) ש'שמן וקטרת ישמח לב והא אוקמוהו, ועל דא קטרת לא מתקרב אלא בזמנא דשמן מתקרב הדא הוא דכתיב (שמות ל) והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהיטיבו את הנרת וקטירנה, וכתיב (שם) ובהעלת אהרן את הנרת בין הערבים וקטירנה בגין דאשתכחו ש'שמן וקטרת כחדא".

[תרגום: רבי אבא פתח 'עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו', עורי צפון - אלו עולות שנשחטות בצפון, משום שהן מחשבות בצפונות הלב ובמקום הדין. משום שמחשבה נמצאת בלילה, בזמן שהדין נמצא. רוח צפון

רישייהו ככתרא דדהבא, ומאן דאשתדל ביה בעי לאסתכלא בעובדא דקטרת, ואי יכון ביה בכל יומא אית ליה חולקא בהאי עלמא ובעלמא דאתי ויסתלק מותנא מניה ומעלמא וישתזיב מכל דיניו דהאי עלמא מסטרין בישיין ומדינא דגיהנם".

[תרגום: דבר זה, גזרה עומדת לפני הקב"ה, שכל מי שמסתכל וקורא בכל יום מעשה הקטרת, ינצל מכל הדברים הרעים והכשפים שבעולם, ומכל פגעים רעים, ומהרהור רע, ומדין רע ומות, ולא ינזק כל היום ההוא, כי אין הסטרא אחרא יכולה לשלט עליו. וצריך שיכון בו. אמר רבי שמעון: אם בני אדם היו יודעים כמה עליון הוא מעשה הקטרת לפני הקב"ה, היו לוקחים כל מלה ומלה ממנו, והיו מעלים אותה עטרה על ראשם, ככתר של זהב. ומי שמשתדל בו, צריך להסתכל בו, במעשה הקטרת. ואם יכון בו בכל יום, יש לו חלק בעולם הזה ובעולם הבא, ויסתלק מיתה ממנו ומו העולם, וינצל מכל דיניו שבעולם הזה, ומצדדים רעים, ומדין של גיהנם".]

למדנו שההתעסקות בפרשת הקטרת, משפיעה שפע של טוב והארה על העוסק בה, ובודאי יש לכל אחד מאתנו גם כן להשתדל בזה, וכך נזכה לשפע ברכה וישועה בכל הענינים אמן כן יהי רצון.

הקטרת - שלמות של טוב גמור (א)

איתא במדרש (תנחומא תצוה סי' טו): "אמר הקב"ה, מכל הקרבנות שאתם מקריבין אין חביב עלי כקטרת, תדע שכל הקרבנות כלן לצרכיהן של ישראל, כיצד? החטאת היתה באה על החטא, והאשם כן, העולה באה על הרהור הלב, השלמים אינו באין אלא לכפרה, שהן באין על מצות עשה, אבל הקטרת - אינה באה לא על החטא, ולא על עון, ולא

קיימא לחדוותא, וחד לבר לקרבא קרבניו, ומהאי פנימא נפיק להאי דלבר, ומאן דחמי ויסתכל ינדע חכמתא עלאה רזא דמלה אדני דוד, ועל דא לא אתקרב קטרתא אלא בשעתא דשמן אשתכח".

[תרגום: ומזבח הפנימי והמנוחה עומדים יחד לשמחת הכל, שכתוב 'שמן וקטרת ישמח לב', והעמדנו כי ב' מזבחות היו, אחד פנימי של הכל, וזה עומד לשמחה, ואחד לחוץ העומד להקריב קרבנות, וממזבח הפנימי יוצא שפע לזה שבחוץ, ומי שרואה ומסתכל יודע חכמה העליונה שסוד הדבר אדני" הוי"ה, ועל כן לא נקרב קטרת אלא בשעה שנמצא שמן].

הקטרת - שלמות של טוב גמור (ב)

ומצינו בעוד כמה מקומות בדברי הזהר, באור סוד הקטרת ומהותו, כשלמות של טוב, ללא תערובת צדדים רעים כלל.

וכן הוא בזהר חדש (שיר השירים דף יג, ב): "כד ההוא סטרא אחרא הוה חמי עמודא דעשנא דקטרת סליק, הוה אתכפיא וערק, ולא יכיל לקרבא למשכנא, ובגין דא אתדכי, ולא אתערב אחרא בהוה חדוה דלעילא בר קב"ה בלחודוי, ולית סטרא אחרא דאתהני מיניה, ולית ביה חולקא כבשאר קורבניו ועלוו, בגין דבשאר קורבניו לכלא אית חולקא וקריבו בהוה קרבן. בקטרת לא מתקשר ומתקרב בר קב"ה בלחודוי, וכל סטריין בישין ערקיו, וסטריין קדישין מתקרבין ומתקשרין שייפא בשייפא, דא בדא, כל חד וחד כדקא חזי ליה".

[תרגום: כשהסטרא אחרא היתה רואה את עמוד עשן הקטרת עולה, היתה נכנע ובורח, ואינו יכול לקרב אל המשכן, ומשום זה הוא נדכה, ואחר אינו מתערב בשמחה של מעלה חוץ מהקב"ה לבדו, והסטרא אחרא אינו נהנה מן הקטרת, ואין לו בה חלק כמו שיש

נושבת בחצות הלילה כשמתעוררים אנשים, וכנור דוד מנגן מאליו, ומחשבות בני אדם מתעוררות. ובואי תימן - אלו שלמים שנשחטים בדרום, משום שהם השלום של הכל, שלום העליונים והתחתונים. ואלו הם השלמות של צדדי העולם, השלמות של הכל מצד האמונה. ושלמים, משום שהם השלום של הכל, הבעלים אוכלים מהם ונהנים מהם, שהרי שלום הוא לו ולכל העולם בדרגה אחת. חטאות ואשמות נאכלים לכהנים משום שהם עתידים לכפר עליהם ולהעביר את חטאיהם. מכל הקרבנות אין חביבים לפני הקב"ה כמו השלמים, משום שנמצא שלום בעליונים ובתחתונים. ומעל כלם הקטרת, שהיא שלמה מהכל, ולא באה על חטא ולא על אשם ולא על עוון, אלא על שמחה, כמו שנאמר "שמן וקטרת ישמח לב", ולכן קטרת לא קרבה אלא בזמן שהשמן קרב, זהו שכתוב שמות ל) והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה, וכתוב (שם) ובהעלת אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה, משום שנמצאים שמן וקטרת כאחד].

השיכות בין קטרת לנרות

בדברי הזהר הללו, מבאר מדוע תלה הכתוב את קטרת הסמים בהדלקת הנרות, וצוה שתהיה הקטרת הקטרת בזמן הדלקת המנוחה בערב והטבת הנרות בבקר, כמאמר הכתוב "ובהעלת אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה קטרת תמיד לפני ה' לדרתיכם", שכן שתי עבודות הללו, נעשות לשם שמחה ונחת רוח לפניו יתברך, ואינן שיכות לחטא ועוון ח"ו, לכן קשורות זו בזו.

וקשר מהותי זה מפרש גם כן בדברי הזהר בפרשת בהעלותך (דף קנא, ב): "ומדבח פנימא ומנרתא קיימי כחדא לחדוותא דכלא דכתיב (משלי כז) שמן וקטרת ישמח לב ואוקימנא דתרי מדבחו הוה, חד פנימא דכלא והאי

ולא מצד הרגז והדין, וזה המזבח שהוא פנימי, של קטרת דקה, הדקה מכלל.

חביבתה של הקטרת

וענין חביבות הקטרת לפני הקב"ה, והשמחה שיש לו בעבודתה, מופיע בזהר ובמדרשים פועמים רבות: כן הוא במדרש רבה (במד"ר פי"ח) ותנחומא (פר' קרח סי' ה וסי' יא), ובילקוט שמעוני (פר' קרח רמז תשנ).

ובמדרש תנחומא (פר' תצוה סי' טו) אמרו: ראה כמה חביב הקטרת, שע"י הקטרת נעצרה המגפה. בשעה שאמר משה לאהרן קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת, ויקח אהרן כאשר דבר משה וירץ אל תוף הקהל וכו', אמר ר' אבהו בשם רשב"ל כשראה אהרן למלאך מתריס כנגדו נתן מחתה על פניו שנאמר 'שימו קטורה באפך וכליל על מזבחך', להודיעך כמה קטרת חביבה. אמר רבי יצחק בן אלעזר, תדע לך שנעשה המשכן וכל כליו ושחט את הקרבנות והקריבו וערף על המזבח וסדר את השלחן ואת המנורה ואת הכל ולא ירדה שכינה עד שהקריבו את הקטרת, מנין? דכתיב "עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו".

וכן מבאר גם בזהר (ניקהל דף ריט. א): "חביבא איהו עובדא דקטרת, דהוא יקר וחביב קמי קודשא בריה הוא יתיר מכל פלחניו ורעותיו דעלמא" [פרוש: חביבה היא עבודת הקטרת, שהיא יקרה וחביבה לפני הקב"ה יותר מכל העבודות, ובכללם עבודת הקרבנות והרצונות שעושים נחת רוח לפניו].

עוד אמרו (שם דף ריח. ב): "לית לך מלה חביבה קמי קודשא בריה הוא כקטרת" [אין לך ענין חביב ויקר לפני הקב"ה כענין הקטרת], וכן אמרו גם (זו"ח שה"ש מאמר הקטרת): "לית חדוה וחביבו קמי קודשא בריה הוא כקטרת".

בשאר הקרבנות והעולות, משום שבשאר הקרבנות יש חלק וקריבה לכל באותו הקרבן, ובקטרת אינו מתקשר ואינו מתקרב אלא הקב"ה לבדו, וכל הצדדים הרעים בורחים, והצדדים הקדושים מתקרבים ומתקשרים אבר באבר, זה בזה, כל אחד ואחד כראוי לו].

וכן בזהר (פרשת צו דף ל. א): "אמר רב אבא, תרין מדבחאן אינון לתתא ותריין לעילא, חד פנימאה דכלא דמתקרב ביה קטרת פנימאה ודקה, קשורא דמהימנותא, וכהנא עלאה מכלא אתקשר קטורתא דא בקשורא דמהימנותא, ודא אתקרי מזבח הזהב, ומהכא אתקטר ואתקשר קשורא דמהימנותא בחד קשורא, וחד מדבחא אחרא ואקרי מזבח הנחשת, ודא הוא לבר, ומיכאל השר הגדול מקריב עליה קרבנא נייחא דקודשא בריה הוא, ולתתא מזבח הזהב ומזבח הנחשת בדא קטרת ובדא חלבים ואמורים, ועל דא כתיב (משלי כז) שמן וקטרת ישמח לב ולא כתיב שמן וחלבין ואמורין ישמח, אף על גב דאתבסמותא דרוגזא ודינא אינון, אבל שמן וקטרת חדוותא דכלא איהו ולא מסטרא דרוגזא ודינא".

[תרגום: אמר רבי אבא, ב' מזבחות הם למטה וב' מזבחות הם למעלה, אחד הוא פנימי מכל שנקרבת בו קטרת פנימית ודקה, שהיא קשר האמונה, וכהן העליון מכל, קושר קטרת זו בקשר האמונה, וזה נקרא מזבח הזהב, ומכאן נקטר ונקשר קשר האמונה לקשר הכל בקשר אחד. השני הוא מזבח אחר שנקרא מזבח הנחשת, וזה הוא מבחוץ, ומיכאל השר הגדול מקריב עליו קרבן ניחוח להקב"ה. וב' מזבחות למטה בבית המקדש, מזבח הזהב ומזבח הנחשת, בזה קטרת ובזה חלבים ואמורים. ועל כן כתוב 'שמן וקטרת ישמח לב', ולא כתוב 'שמן וחלבים ואמורים ישמח לב' אף על פי שגם הם המתקת הרגז והדין, אבל שמן וקטרת הם שמחת הכל,

פי שמבחינת מדותיו, הוא גדול ממנו. והיינו למעלת הקטרת שהיו מקריבים על גביו.

ובמדרש תנחומא (תצוה סימן יד): ועשית מזבח מקטר קטרת, מהו קטרת? ק' קדשה ט' טהרה ר' רחמים ת' תקנה, והיינו מכלל מעלות קטרת, שהיא מוסיפה קדשה וטהרה, מרבה את הרחמים ומביא תקנה לעולם.

טעמי הקטרת - לפי הפשט

כתב בספר החנוף (מצוה קג): "משרשי מצוה זו, גם כן להגדיל כבוד הבית ולהיות מעלתו ומוראו על פני כל אדם, ואי אפשר להגדיל דבר בלב בן אדם ומחשבתו רק בדברים שהוא חושב אותם לגדלה וימצא בהם תענוג ושמחה, וידוע כי ענין הריח הטוב הוא דבר שנפש אדם נהנית בו ומתאוה אליו ומושוף הלב הרבה, וריח הקטרת היה הטוב שאפשר לעשות על ידי אדם, עד שאמרו זכרונם לברכה בפרק אמר להם הממנה [תמיד ל, ב, יומא לט, ב], כי מריחו היו מריחין בו בשעת הקטרה מריחו עד ירושלים".

כלומר שלפי דברי החנוף, מתבאר דעקר הקטרת באה להראות גדלתו ויקרו של בית המקדש, וכעין שנוהגים בהיכלי המלכים הגדולים, שמקטירים בהם הקטרת, וכל זאת כדי להגדיל את כבודו ומעלתו של בית ה' בפני הבריות, כי לא תבין נפשם את ענין הגדלה אלא לפי דעתם, וענין הריח הוא הדבר הטוב והנשגב שנפש האדם נהנית ממנו.

ועין בדעת זקנים מבעלי התוספות (פרשת תרומה כה, ו): על פסוק "שמן למאר בשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים", וזו לשונו: תמה שכל הפרשה דפרשת תרומה בצרכי בגנו, חוץ מפסוק זה שהוא צרך שלחן גבוה, ואינו אומר חטים ללחם הפנים וכבשים לתמידין ועצים למערכה. ויש לומר ששלשתן צרך בגנו הו, שמן המשחה שבו נמשחו

עוד שם (אחרי מות דף נח, ב): "אמר לו (רשב"י): אלעזר ברי, תא חזי, כל קרבנין וכל עלוון נייחא הוא דקודשא בריה הוא, אבל לא הוה נייחא כמה דהאי קטרת, דקטרת מעליא מכלא, ובגין כך הוו מעלין ליה לגו בגו בלחישו והא אתמר, ובגין כך לא אתענשו כל בגי נשא בשאר קרבנין ועלוון כמו בקטרת, דכל פולחנא דקודשא בריה הוא הכי אתקטר ואתקשר יתיר מכלא, ועל דא אקרי קטרת והא אתמר (משלי כז) שמון וקטרת ישמח לב".

[תרגום: אמר לו, אלעזר בני! בוא וראה, כל הקרבנות וכל העולות הם נחת של הקב"ה, אבל אין הן נחת לפניו כמו הקטרת, כי הקטרת משבחת היא מכל. ומשום זה היו מעלים אותה לפני ולפנים לקדש בקדשים בלחש, ולמדנו זה. ומשום זה לא נענשו כל האנשים בשאר הקרבנות ועולות כמו בקטרת, שכל עבודת הקב"ה נתקטר ונתקשר כאן יותר מכל, ועל כן נקרא קטרת (התקשרות בלשון ארמי), וכן נאמר 'שמון וקטרת ישמח לב'].

ומצינו עוד בזהר (תרומה דף קלח, ב) בשבב ומעלת המזבח הפנימי: "פתח ואמר ויקחו לי תרומה, כמה דאתמר, במאי איהי תרומה? ברזא דזהב וכו', ונחשת דא איהו גוון כגוונא דזהב בגין דאצטבע מגוון זהב ומגוון דכסף, ועל דא מזבח הנחשת קטן, אמאי איהו קטן? כמה דאת אמר (מלכים א ח) 'כי המזבח אשר לפני ה' קטן מהכיל את העלה', כמה דאת אמר (שמואל א ז) 'ודוד הוא הקטן', ואף על גב דאיהו קטן כלא אתאחיד בגויה. ואי תימא מזבח אחרא אקרי קטן, לאו הכי, דלאו קטן בר האי, דכתיב (בראשית א) את המאור הגדל לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה ודא איהו המאור הקטן, המאור הגדול דא מזבח הפנימי דאיהו מזבח הזהב". הרי שנקרא המזבח הפנימי 'המאור גדול' לעמת המזבח החיצון, אף על

וּנְתַקְדָּשׁוּ כָּל כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן, וְקִטְרֹת נְמִי שֶׁכֵּן דָּרָךְ מַלְכִים שֶׁמְבַשְׁמִין לָהֶם הַבַּיִת קֹדֶם שֶׁיִּכְנָסוּ לְתוֹכוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִים הַקַּב"ה, וְכֵן מְצִינוּ שֶׁעַל יְדֵי הַקְטָרֶת שֶׁכִּינְהָ נִרְאִיתָ, דְּכָתִיב 'וְכִסָּה עֲנַן הַקְטָרֶת' וְכָתִיב 'כִּי בָעֲנַן אֲרָאָה'. וְשֶׁמֶן לְמָאוֹר, שֶׁכֵּן דָּרָךְ הַמַּלְכִים לְהַדְלִיק נֵר לִפְנֵיהֶם קֹדֶם שֶׁיִּכְנָסוּ לַבַּיִת, וְאֵע"ג דְּלֹא לְאוֹרָה הוּא צָרִיךְ, מְכַל מְקוֹם הוּא כְבוֹד שֶׁל מַעְלָה. וּמְכַלֵּל דְּבָרִים אֵלוֹ דְּדַעַת זְקֵנִים נְמִי מִתְבָּאָר דְּעֲנִין הַקְטָרֶת הִיא מִשׁוֹם כְּבוֹד מְקוֹם בַּיִת הַמְקֻדָּשׁ, וְעַל כֵּן נְמִי הוּא מְזַכֵּר בְּעֲנִין בְּנֵין הַמִּשְׁכָּן, כִּינּוּן שֶׁהוּא לְצַרְפוֹ שֶׁל בְּנֵין הַמִּשְׁכָּן עֲצֻמוֹ, כְּעֵין אֲרָמוֹן הַמֶּלֶךְ, שֶׁכֵּן הִיא דְרָכָם שֶׁל הַמַּלְכִים לְבִשְׁם בְּרִיחַ טוֹב אֶת אֲרָמוֹנֵיהֶם.

[ועל פי זה באר הגר"ש פישר שליט"א (בית ישי ס' כג) דברי רש"י על המשנה (שבת צב, א): "המוציא בין בימינו בין בשמאלו, בתוך חיקו או על כתפיו - חיב, שכן משא בני קהת", ופרש רש"י: "דכתיב בכתף ישאו (במדבר ז, ו) וימין ושמאל וחיק - ארח ארעא. ובשם רבנו יצחק בר יהודה מצאתי, שאמר בשם רב האי, שמפרש בהתלמוד ירושלמי: ופקדת אלעזר בן אהרן הפהו שמן המאור וקטרת הסמים ומנחת התמיד ושמן המשחה, שמן אחד בימין, ושמן אחד בשמאל, והקטרת בחיקו, והחביתין בכתף", ותמה האגלי טל (בפתיחה) דהא ל"ט מלאכות ילפינן ממלאכת בניו המשכון, אבל לא מעבודת הקרבנות שבמשכון, ואם כן היכי ילפינן הכא מנשיאת אלעזר שמן וקטרת ומנחת חביתין דהוין קרבנות שבמשכון, ולא ממלאכת הבנין.

וּכְתַב הַרְמַב"ם בְּסֵפֶר מוֹרָה נְבוּכִים (חֵלֶק ג פָּרָק מֵה): וּ[כְדִי] לְהַגְדִּיל הַבַּיִת - עוֹד הַגְדִּיל מֵעַלְת עוֹבְדָיו וְנִבְדְּלוּ הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם, וְצוּה לְהַלְבִּישׁ הַכֹּהֲנִים בְּגָדִים נְאִיִּם וּמְלַבּוּשִׁים יָפִים וְטוֹבִים בְּגָדֵי קֹדֶשׁ לְכַבּוֹד וּלְתַפְאֶרֶת וְכוּ', וְכֹאשֶׁר הָיוּ שׁוֹחֲטִים בְּמְקוֹם הַמְקֻדָּשׁ בְּהֵמוֹת רַבּוֹת בְּכָל יוֹם וּמְחַתְכִּין בּוֹ הַבָּשָׂר וְשׁוֹרְפִין וְרוֹחֲצִין בּוֹ הַקָּרֵב וְהַפְּרָעִים, אִין סָפֵק שְׂאֵלוֹ הָיוּ מְנִיחִים אוֹתוֹ עַל זֶה הָעֲנַן הִיא רִיחוֹ כְּרִיחַ מְקוֹמוֹת הַבָּשָׂר, מִפְּנֵי זֶה צוּה לְהַקְטִיר בּוֹ הַקְטָרֶת שְׁתֵּי פְעָמִים בְּכָל יוֹם, בְּבֹקֶר וּבֵין הָעֶרְבַּיִם, לְהִיטִיב רִיחוֹ וְרִיחַ בְּגָדֵי כָּל הָעוֹבְדֵי בּוֹ, כְּכַר יְדַעַת אֲמָרָם: מִרִּיחוֹ הָיוּ מְרִיחִים רִיחַ הַקְטָרֶת, וְזֶה גַם כֵּן מִמָּה שֶׁמַּעֲמִיד יִרְאֵת הַמְקֻדָּשׁ, אֲבָל אִם לֹא הִיא לוֹ רִיחַ טוֹב כָּל שֶׁכֵּן אִם הִיא לוֹ שֶׁכְּנֶגְדּוֹ, הִיא מְבִיא בְּלַב הָאָדָם הַפֶּךָ הַהַגְדְּלָה, כִּי הַנֶּפֶשׁ תִּתְרַחַב מְאֹד לְרִיחַ הַטּוֹב, וְתִטָּה אֵלָיו וְתִתְרַחַק מִן הַרִיחַ הָרַע וְתִבְרַח מִמֶּנּוּ וְכוּ', הַכֹּל שֶׁב לִירְאֵת הַמְקֻדָּשׁ, שֶׁהִיא סִבָּה לִירְאָתוֹ, מִפְּנֵי הַתְחַדָּשׁ הַפְּעֻלוֹת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם בְּעַת שֶׁיִּכְנָס אֵלָיו, וְיִרְכּוּ הַלְבָבוֹת הַקָּשִׁים וְיִכְנַעוּ, אֲשֶׁר הַתְחַכְּכֵם הַשֵּׁם כָּל זֶה הַהִתְחַכְּמוֹת בְּעֻצּוֹת מְרוּחֹק לְרַכְּכֵם וּלְהַכְנִיעַ בְּעַת שֶׁיְבוֹאוּ אֶל הַבַּיִת, כְּדִי שֶׁיִּקְבְּלוּ מִצּוֹת הַשֵּׁם הַמִּיִּשְׁרׁוֹת וְיִירְאוּהוּ".

חֲזִינוּ מִדְּבַרֵי הַרְמַב"ם הַלְלוּ, דְּאֵף הוּא נוֹקֵט כְּעֵין הַטַּעַם הַנ"ל, דְּעַקֵּר הַקְטָרֶת הַקְטָרֶת בְּמִקְדָּשׁ הִיא לְהִרְאוֹת גְּדֻלָּה וְכְבוֹד כְּדִי לְהַשְׁפִּיעַ עַל הַלְבָבוֹת וּלְהַפְעִילֵם בְּגְדֻלַת ה', וְיִתְרָה עַל כֵּן תִּפְקִיד הַקְטָרֶת לְהַעֲבִיר רִיחַ הַבָּשָׂר וְהַדָּם, כְּדִי לְרוֹמֵם אֶת מִקְדָּשׁ ה' בְּעֵינֵי הָעָם.

קְשִׁיָּא עַל הַטַּעַמִּים הַנ"ל

וְהִנֵּה, לְדְבַרֵי הַחֲנוּךְ וְהַמּוֹרָה הַגְּדוֹל, לְכַאוֹרָה מִתְעוֹרְרָת שְׂאֵלָה, דִּידוּעַ מַה שֶׁדְּרָשׁוּ חֲז"ל עַל פְּסוּק 'וּנְשַׁלְמָה פָּרִים שְׁפִתֵינוּ' שֶׁבְּזִמְנוֹ שְׂאִין בַּיִת הַמְקֻדָּשׁ קָיָם, הָאִמִּירָה בְּשִׁפְתֵים נְחֻשְׁבֶת כְּהַקְרַבְת הַקְרָבָנוֹת, וְכֹדָאִיתָא בְּמִדְרָשׁ

וּלְפִי הַמְבָאָר בְּדַעַת זְקֵנִים נִיחָא, דְּקִטְרֹת וְנִירוֹת הֵם חֵלֶק מִצּוֹרֶת הַבַּיִת, וְשִׁפִּיר יִלְפִינּוּ מִנְשִׂאָתָם דִּין הוּצָאָה בְּשִׁבְת (וְאִין לְהַקְשׁוֹת דְּאִכְתִּי חֲבִיתִין לֹא הָיוּ אֶלָּא קָרְבָּן, דְּמִנְשִׂאָתוֹ שֶׁל אֲלַעְזָר אֶת מְנַחַת הַחֲבִיתִין עַל כְּתָפוֹ, אִין צָרִיךְ לְלַמֵּד לְעֲנִין שִׁבְת, דְּנִשְׂיָאָה בְּכַתְף שִׁפִּיר יִלְפִינּוּ מִמִּשְׂאָ בְּנֵי קֵהֶת, וְקַל לְהַבְיֹן).

והעיר כפ"ל דאם כן מה בצע לקרא את עגנון פטום הקטרת בזמן הזה, שיחשב לו כאלו הקטירה. כן מצינו להרדב"ז בספרו 'מצודת דוד' - טעמי מצוות התורה (מצות עשה שי) שהביא שם דברי הרמב"ם בס' מורה נבוכים הנ"ל, שהקטרת נועדה להעביר הזהמה וכו' וזו לשונו: ואין זה נכון כלל, שהרי היה בקטרת סמים שאין ריחם טוב, כגון חלבנה. ועוד מה עגנון מעלה עשו לעגנון להעביר הזהמה, ותו ח"ו לומר דאיכא זהמה במקדש, ותו שהרי הקטרת נעשה בהיכל ושם לא היה נכנס בשר ולא שום מין קרבן, ותו למה היו פורשין הפהגים מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה. ומסיק הרדב"ז: סוף דבר איני רואה טעם מספיק להקטרת אלא על דרך הקבלה, עין שם.

טעמי הקטרת - לפי הסוד

ואכן נראה, שטעם זה שהביאו הרמב"ם והחנוף הוא אינו אלא לפשוטם של דברים לסבר את האזן, אבל בודאי שבמקום של דברים - עגנון גדול יש בהקטרת הקטרת, שהוא עומד וקיים לעד ולעולמים לשעה ולדורות עולם.

ובאמת הרקאנטי בספר טעמי המצוות (מצות עשה מא) כתב בטעם עגנון מצות הקטרת על דרך האמת: להקטיר קטרת סמים פעמים ביום, שנאמר 'והקטיר עליו אהרן קטרת סמים', טעם מצוה זו כדי לקשר רצון העליון ותחתון, תרגום קשר קטרא, ולטעם היות הנשמה רוחני אינה נהנית אלא מן הריח, ובכן תתחזק לקבל שפע האלקי, לפיכך נעשית. וכשהכרובים פניהם איש אל אחיו, אזי הקטרת מיחד ומקשר ומחבר, זה שאמר 'והקטיר עליו אהרן קטרת סמים'.

מבאר על פי דבריו אלה, שטעם וסבת הקטרת הוא לקשר ולחבר את עצמו בעולם העליון, ולהשפיע משם על הנשמה לקבל

(במדבר רבה פי"ח): "כל תשא עון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו - אמרו ישראל, רבוננו של עולם בזמן שבית המקדש קיים היינו מקריבים קרבן ומתכפר, ועכשיו אין בדינו אלא תפלה", ובמדרש תנחומא (פר' צו סי' יד): אמר הקב"ה לישראל, אף על פי שבית המקדש עתיד לחרב והקרבנות בטליו, לא תשכחו לסדר הקרבנות, אלא הזהרו לקרות ולשנות בהן". ואמירה זו נחשבת כהקרבנתם ממש.

והנה לכאורה, כל זה ניחא בקרבנות, שנועדו לעורר באדם רגשי תודה, חרטה, וכו', אזי גם לאחר שנחרב בית המקדש שיך להתחבר למהות הקרבנות על ידי תפלה, אולם לטעם הרמב"ם והחנוף בקטרת, שמהותה להפעיל הלבבות בגדלת בית ה' והיכלו, וכן לבשמו בריח טוב, עתה אשר בעוונות הרבים אין לנו את בית המקדש, כי חרב ושםם הוא, מה עגנון יש בקטרת והיכן שיכת מהותה?

ואולם מדברי חז"ל מבאר שעדו עגנון יש באמירתה אף בזמן הזה, וכדברי הזהר שהבאנו בפתיחת דברינו, אודות הסגלה במי שמסתכל וקורא בכל יום מעשה הקטרת, ובאמת מפרש במדרש דכחה של הקטרת נצרך ושיך לא רק בעת שביהמ"ק קיים, אלא גם בזמן חרבנו, וכדאיתא (שוחר טוב תהלים קמא): אמר דוד לפני הקב"ה, רבוננו של עולם כשהיה בית המקדש קיים היינו מקטירים לפניך קטרת, עכשיו אין לנו לא מזבח ולא כהן גדול, תקבל תפילתי ותקרא הרקיע ותכנס תפילתי, לכן אמר 'תכון תפילתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב', ומעתה מתחדדת השאלה, **דלדברי הרמב"ם והחנוף מה בצע באמירת פטום הקטרת בזמן הזה, דהא לא דמי לאמירת שאר מעשה הקרבנות.**

ושור וראה בספר חיי מוהר"ן (אות תיא) שהתנגד בחריפות לשיטת הרמב"ם דהקטרת היתה להביא ריח טוב לבית המקדש וכו'

השפיע ממרומים, ונעשה קשר זה על ידי הקטרת, כיון שהריח הוא דבר שהנשמה נהנית ממנו ביותר, והוא דבר הקרוב אל הנשמה. וטעם זה שפיר יכון אף בזמן הזה, כי עדין זקוקים וצריכים אנו לשפיע הרוחני לקבלו ממרומים. ואף על פי שאין לנו עתה בעוונותינו הרבים מעשה הקטרת ממש, מכל מקום על ידי הקריאה שאנו קוראים בפרשיות מעשה הקטרת, נחשב שנפעלה על ידינו ההקטרה, ואנו זוכים בתועלתה הרוחנית.

ובקושטא, הטעם הנ"ל שהקטרת באה לקשר התחתונים בעליונים ולהוריד השפיע העליון, כבר מפרש בזהר הקדוש (ויחי דף רל, א) דאיתא ה"ת: "ותא חזי קטרת מקשר קשרין ואחיד לעילא ותתא, ודא אעבר מותא וקטרוגא ורוגזא דלא יכיל לשלטאה בעלמא". [פרוש: בוא וראה אשר הקטרת מקשרת ומאחדת את העליונים והתחתונים, ובכח זה מעבירה את המיתה הקטרוגא והרגזא שלא ישלטו בעולם].

וכן אמרו עוד בזהר חדש (שיר השירים מאמר הקטרת): "ובהווא קטרת הוה מתקשרי קשרין עלאין, ושייפין נחתין לאמשכא לדרגא דלתתא לעילא, וכדין איהי אמרת 'משכני אחריך נרוצה', בגין דקטרת איהי מקשר קשרין עילא ותתא", [פרוש: ובקטרת ההיא היו מתקשרים קשרים עליונים, ואברים יורדים להמשיך אל המדרגה שמאירה ממטה למעלה, ואז אומרת 'משכני אחריך נרוצה', משום שהקטרת מקשרת קשרים למעלה ולמטה].

דברי הרדב"ז בענין זה

ועין להרדב"ז בתשובותיו (ח"ב סי' תרצז) דבאר טעם נוסף בהקטרת הקטרת שבמקדש, שכתב שם: הקטרת לא היה בא לכפר על עוון כלל, ולכן לא היה קרב על מזבח

החיצון, אלא בא להברית כחות החיצונים מן המקדש, והביא מדברי הזהר חדש שהזכרנו לעיל (שיר השירים מאמר הקטרת): "כד ההוא סטרא אחרא הוה חמי עמודא דעשנא דקטרת סליק, הוה אתכפיא וערק, ולא יכיל לקרבא למשכנא, ובגין דא אתדכי", [תרגום: כשהסטרא אחרא היה רואה את עמוד עשן הקטרת עולה, היה נכנע ובורח, ואינו יכול לקרב אל המשכן, ומשום זה הוא נדכה]. ומבאר מהכי דמטרת הקטרת היתה להרחיק המשטינים והמקטרגים ממקום המקדש והעבודה, כדי שיעלו לרצון קרבנותיהם של ישראל בלי שום מפריע ומעכב.

ועין עוד בדברי הרדב"ז בס' טעמי המצוות (מצוה שעז) שאחר שכתב לדחות טעמיהם של הרמב"ם והרב החנוך הנ"ל, וכפי כבר עמד בזה בדבריו לעיל (מצוה שי), מסיק: ואם יש לתת טעם לפי הפשט, כף צריך לומר, לפי שהיה הכהן נכנס להיכל להיטיב את הנרות בבקר ובין הערבים, כדי שלא לזון עיניו מהקדש היה מקטיר את הקטרת כדי שיתמלא הבית עשן, כמו שנאמר 'כי בענן אראה על הכפרת', ולכן כל העם פורשין משם בשעת הקטרה, וכדי להחזיק את העשן היה בה סמנים שריחם חזק אע"פ שאין ריחם טוב.

פרשת הקטרת והקרבנות - בזמן הזה

והנה בזמן הזה, שחסרנו את בית המקדש, החרב ושמם בעוונותינו הרבים, ואי אפשר להקטיר הקטרת - גלו לנו רבותינו שאין כחנו אלא בפה, וכענין שאמרו (תענית כז, ב): "אמר אברהם: רבוננו של עולם! שמא ישראל חוטאין לפניך אתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה? אמר ליה: לאו. אמר לפניו: רבוננו של עולם, הודיעני, במה איך שנה? אמר ליה: קחה לי עגלה משלשת ועז משלשת וגו'. אמר לפניו: רבוננו של עולם, תינח בזמן שבית המקדש קיים, בזמן שאין

וזאת תורת האשם, כל העוסק בתורת חטאת כאלו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאלו הקריב אשם.

ובזהר הקדוש (מדרש הנעלם וירא דף ק, א): "אמר ר' יוחנן כשפרש הקב"ה הקרבנות, אמר משה: רבוננו של עולם, תינח בזמן שהיו ישראל על אדמתם, כיון שיגלו מעל אדמתם מה יעשו? אמר לו משה יעסקו בתורה ואני מוחל להם בשבילה יותר מכל הקרבנות שבעולם, שנאמר (ויקרא ז) זאת התורה לעלה למנחה וגו' כלומר זאת התורה בשביל עולה בשביל מנחה בשביל חטאת בשביל אשם".

"אמר רבי כרוספדאי האי מאן דמדכר בפומיה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ענינא דקרבנות ותקרובתא ויכוון בהו ברית כרותה הוא דאינון מלאכיא דמדכרין חוביה לאבאשא ליה דלא יכליו למעבד ליה אלמלא טיבו".

[תרגום: אדם שקורא ומזכיר בפיו בבתי כנסיות ומדרשות את עניני הקרבנות, ומכוון בהם לאומרים בכונה ובהבנה, ברית כרותה היא שאותם המלאכים הרעים העומדים לקטר עליו תמיד להזכיר את עוונותיו וחובותיו ולהזיק לו, שהם נהפכים לטובה ואינם יכולים לעשות לו כלום רק טובה].

ועוד שם (דף ק, ב): "אמר רבי פנחס, זמנא חדא הוינא אזלי בארחא, וערעית ביה באליהו, אמינא ליה: לימא לי מר מלה דמעלי לברייתא, אמר לי: קיים גזר קב"ה, ועאלו קמיה כל אליו מלאכיא דממנו לאדכרא חובי דבר נש, די בעדנא דיכרונו בני אנשא קרבניא דמני משה ושויו לביה ורעותיה בהו דכלהו ידכרונו ליה לטב. ועוד בעדנא דייערע מותנא בבני אנשא, קיימא אתגזר וקרוזא אעבר על כל חילא דשמיא דאי ייעלון בנוהי בארעא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות וימרון ברעות נפשא ולבא ענינא דקטרת בוסמין דהוו להו לישראל דיתבטל מותנא מנייהו. אמר רבי יצחק: בא וראה מה כתיב, ויאמר משה אל

בית המקדש קים מה תהא עליהם? - אמר לו: כבר תקנתי להם סדר קרבנות, בזמן שקוראין בהן לפני - מעלה אני עליהם כאלו הקריבום לפני, ואני מוחל להם על כל עונותיהם".

וכן אמרו גם במדרש (ויקרא רבה פ"ז): אמר רבי אחא בשם רבי חנינא בר פפא, שלא יהיו ישראל אומרים: לשעבר כשבית המקדש היה קים היינו מקריבים הקרבנות ומתכפרים בהם, ועכשיו שאין הקרבנות להתעסק בהם במה אנו מתכפרים? אמר הקב"ה: הואיל ואתם מתעסקים בלמודם מעלה אני עליכם כאלו אתם מקריבים אותם.

ועוד אמרו במדרש תנחומא (פרשת צו סימן יד): "אמר רבי שמואל בר אבא, אמר הקב"ה לישראל אע"פ שבית המקדש עתיד לחרב והקרבנות בטליו, לא תשפחו עצמכם לסדר הקרבנות, אלא הזהרו לקרות בהן לשנות בהן, ואם תעסקו בהן אני מעלה עליכם כאלו בקרבנות אתם עוסקים. ואם רצונך לדע, בא וראה כשהקב"ה מראה ליחזקאל את צורת הבית, מה הוא אומר? 'הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעונותיהם ומדדו את תכנית', אמר יחזקאל לפני הקב"ה: רבוננו של עולם, עד עכשיו אנו נתונים בגולה בארץ שונאינו ואתה אומר לי לילך ולהודיע לישראל צורת הבית, וכתב לעיניהם וישמרו את כל צורתו ואת כל חקתיו ועשו אותם, וכי יכולין הו לעשות? הניח להם עד שיעלו מן הגולה ואחר כך אני הולך ואומר להם. אמר לו הקב"ה ליחזקאל: ובשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל? אמר לו הקב"ה גדול קריתך בתורה כבנינה, לך אמר להם ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה ובשכר קריתך שיתעסקו לקרות בה אני מעלה עליהם כאלו הם עוסקין בבנין הבית".

וכן אמרו בגמרא (מנחות קי, א): אמר רבי יצחק, מאי דכתיב בקרא 'זאת תורת החטאת

בהלכות עבודה מעלה עליהן הפתוב כאלו נבנה מקדש בימיהן. ולפיכך ראוי לאדם לעסק בעניני הקרבנות ולהתבונן בהן, ואל יאמר שהם דברים שאין להן צורך היום כדרך שאומרים הרבה מבני אדם.

תפלה - מכפרת בקרבנות

יתר על כן, מצינו בדברי חז"ל שהתפלה באפן כללי, עומדת ומכפרת בקרבנות, וכדאמרו רבותינו במדרש תנחומא (וישלח סימו ט): אמר רבי יצחק, עכשיו אין לנו לא נביא לא כהן לא קרבן לא מקדש ולא מזבח, מי מכפר עלינו, אף על פי שחרב בית המקדש לא נשתיר בידינו אלא התפלה הזו. וכעין זה במדרש (ויקרא רבה פ"ל): פנה אל תפלת הערער וגו' ר' יצחק פתר קרייא בדורות הללו שאין להם לא מלך ולא נביא לא כהן ולא אורים ותמים ואין להם אלא תפלה זו בלבד אמר דוד לפני הקב"ה רבוננו של עולם אל תבזה את תפלתם.

וגם אמרו במדרש (שמות רבה פ"ח): דבר אחר 'זה הדבר', הדא הוא דכתיב קחו עמכם דברים וכו', לפי שישאל אומרים: רבון העולם, הנשיאים חוטאים ומביאים קרבן ומתכפר להם, משיח חוטא ומביא קרבן ומתכפר לו, אנו אין לנו קרבן. אמר להם: ואם כל עדת ישראל ישגו וגו' אמרו לו עניים אנו ואין לנו להביא קרבנות, אמר להם: דברים אני מבקש, שנאמר קחו עמכם דברים ושובו אל ה', ואני מוחל על כל עונותיכם, ואין דברים אלא דברי תורה שנאמר 'אלה הדברים אשר דבר משה'. אמרו לו: אין אנו יודעין. אמר להם: בכו והתפללו לפני ואני מקבל.

וגם אמרו במדרש (במדבר רבה פ"ג): דבר אחר, בישראל גדול שמו, הדא הוא דכתיב (מלאכי א) כי ממזרח שמש ועד מבואו גדול שמי בגוים ובכל מקום מקטר מגש לשמי ומנחה

אחרן קח את המחטה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת, אמר ליה אחרן למה? אמו: כי יצא הקצף מלפני ה' וגו', מה כתיב? וירץ אל תוף הקהל והנה החל הנגף בעם וכתוב ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה, ולא יכיל מלאכא דמחבלא לשלטאה ונתבטלא מותנא.

[תרגום: אמר רבי פנחס, פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ופגשתי באליהו הנביא זכור לטוב, ואמרתי לו: יגיד לי מר דבר טוב שיש בו תועלת לבריות, אמר לי: כאשר יש ח"ו גזרה קשה לפני הקב"ה, ובאים כל המלאכים המקטרגים להזכיר חובותיו של האדם, אם באותה העת בני אדם יזכירו ויקראו את סדרי הקרבנות הכתובים בתורת משה בכונת הלב ובהבנה, כלם יזכרו לטובה. וגם בזמן שיש מגפה ח"ו, אם יתכנסו ישראל בבתי כנסיות ובתי מדרשות ויקראו את מעשה הקטרת, תתבטל מגפת המות הזו מעליהם].

ובמסכת אבות דרבי נתן (פרק ד): "על העבודה כיצד? כל זמן שעבודת בית המקדש קיימת העולם מתברך על יושביו וגשמים יורדין בזמן וכו' ובזמן שאין עבודת בית המקדש קיימת אין העולם מתברך על יושביו ואין הגשמים יורדין בזמן וכו' אמרו ישראל לפני הקב"ה רבוננו של עולם, מפני מה אתה עשית לנו כפי? השיבו וכו' אם אתם תעסקו ב[למוד] עבודת בית המקדש אני אברך אתכם ככתחלה".

וכתב הגאון חיד"א בספרו 'פכר לאדון' (שם): ומה טוב ומה נעים הלומדים בכל יום סדר העבודה וכו' ומה נאוו התלמידי חכמים שעוסקים בש"ס בסדר קדשים, כי זוכה לדברים הרבה.

ובפרוש המשנה לרמב"ם (מנחות יג, יא): ועוד אמרו זאת התורה לעלה וכו', כל העוסק בתורה כאלו הקריב עולה ומנחה וחסאת ואשם. ואמרו תלמידי חכמים העוסקין

בתפלה, שאין מדה אחרת יפה הימנה, והיא גדולה מכל הקרבנות, שנאמר: למה לי רב זבחיכם וגו' כי תבאו לראות פני לא תוסיפו הביא מנחת שוא קטרת וגו' חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי וגו' ובפרשכם כפיכם וגו' גם כי תרבו תפלה וגו' מכלל שהיא גדולה מן הקרבנות.

וכיוצא בזה אמרו נמי בגמרא (ברכות לב, ב) ואמר רבי אלעזר גדולה תפלה יותר מן הקרבנות שנאמר למה לי רב זבחיכם, וכתיב, ובפרשכם כפיכם.

ובמדרש תנחומא (תבוא א): "היום הזה ה' אלהיך מצורך לעשות, זהו שאמר הכתוב באו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עשנו (תהלים צה), והלא כריעה בכלל השתחויה והשתחויה בכלל כריעה, ומה תלמוד לומר נשתחוה נכרעה נברכה, אלא צפה משה ברוח הקדש וראה שבית המקדש עתיד לחרב והבכורים עתידין לפסק, עמד והתקין לישראל שיהיו מתפללין שלושה פעמים בכל יום, לפי שחביב תפלה לפני הקב"ה מכל מעשים טובים ומכל הקרבנות שכה כתיב (שם קמא) תכון תפלתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב, ומשה רבנו אע"פ שעשה כל מעשים טובים כיון שנגזר עליו שלא לכנס לארץ התפלל ואמר אעברה נא ואראה".

מסקנת הדברים

מכל הנ"ל, הרי מבאר שבזמן הזה שבית המקדש אינו קיים, אמירת וקריאת סדר הקרבנות חשובה לפניו יתברך כהקרבנתם ממש, והוא שנאמר בפסוק (הושע יד, ג) ונשלמה פרים שפתינו, ופירש"י שם: פרים שהיה לנו להקריב לפניך נשלם אותם ברצוי דברי שפתינו, עד כאן. ואם זאת בקרבנות - על אחת כמה וכמה שכן הוא לגבי הקטרת, שהרי אמרו רבותינו ז"ל במדרש תנחומא (פרשת תצוה פסקא טו) אמר הקב"ה מכל

טהורה כי גדול שמי בגוים אמר ה' צבאות, וכי בכל מקום מקריבים קטרת ומנחה לשם הקב"ה? אלא בכל מקום שישראל עומדים ומתפללים תפלת מנחה, עליה נאמר 'מנחה' כמשמעו, ואומר (מלכים א יח) ויהי כעלות המנחה ויגש אליהו הנביא. מגש - זו תפלת שחרית, כמה דתימא (בראשית יח) ויגש אברהם וגו' בתפלה. מקטר - זו תפלת ערבית, כמה דתימא (תהלים קמא) תכון תפלתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב, הוי גדול שמי בגוים, בכל מקום שישראל עומדים שם, לכה נאמר גדול שמי בגוים.

וגם אמרו במדרש (במדבר רבה פ"ג) על פסוק 'כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת': התפלה משולה לקטרת, כמה דתימא (תהלים קמא) תכון תפלתי קטרת לפניך, הוי 'מלאה קטרת'. וכן אמרו גם במדרש (שיר השירים רבה פ"ה): אני ישנה, אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה, רבוננו של עולם, אני ישנה מן המצוות ולבי ער לגמילות חסדים, אני ישנה מן הצדקות ולבי ער לעשותן, אני ישנה מן הקרבנות ולבי ער לקריאת שמע ותפלה, אני ישנה מבית המקדש ולבי ער לבתי כנסיות ובתי מדרשות. וראה עוד שם (פ"ח): ברח דודי ודמה לך לצבי, ברח דודי מן גלות שאנו בה ומתלכלכין בעונות, ודמה לך לצבי - טהרנו כצבי, או לעפר האילים - שתקבל את תפלתנו כקרבן גדיים ואילים.

גדולה תפלה יותר מן הקרבנות

יתר על כן, אמרו חז"ל שתפלה גדולה במעלתה מכל הקרבנות, כדאיתא במדרש (רות רבה פ"ג): אמר לו הקב"ה לדוד, חביבה עלי תפלה אחת שאתה עומד ומתפלל לפני מאלף עולות שעתיד שלמה בנה להעלות לפני.

וראה עוד במדרש תנחומא (פרשת וירא סימן א): אמר להן הקב"ה לישראל, הווי זהירין

בעי לאסתכלא בעובדא דקטרת, ואי יכון ביה בכל יומא אית ליה חולקא בהאי עלמא ובעלמא דאתי ויסתלק מותנא מניה ומעלמא וישתזיב מכל דיניו דהאי עלמא מסטרין בישין ומדינא דגיהנם."

[תרגום: דבר זה, גזרה עומדת לפני הקב"ה, שכל מי שמסתכל וקורא בכל יום מעשה הקטרת, ינצל מכל הדברים הרעים והכשפים שבעולם, ומכל פגעים רעים, ומהרהור רע, ומדין רע ומות, ולא ינזק כל היום ההוא, כי אין הסטרא אחרא יכולה לשלט עליו. וצריך שיכון בו. אמר רבי שמעון: אם בני אדם היו יודעים כמה עליון הוא מעשה הקטרת לפני הקב"ה, היו לוקחים כל מלה ומלה ממנו, והיו מעלים אותה עטרה על ראשם, ככתר של זהב. ומי שמשתדל בו, צריך להסתכל בו, במעשה הקטרת. ואם יכון בו בכל יום, יש לו חלק בעולם הזה ובעולם הבא, ויסתלק מיתו ממנו ומן העולם, וינצל מכל דיניו שבעולם הזה, ומצדדים רעים, ומדין של גיהנם].

הרי לנו דבריו המפלאים של התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי זיע"א, אשר היה בונה בשמים עליותיו, וידע היטב כמה חשובה וחביבה היא מעלת הקטרת לפני הקב"ה, ובכמה דברים עצומים יכול האדם לזכות בה באמירתה, ועל כן גלה לנו סוד מפלא זה, שאם רק היה האדם יודע עד היכן הדברים מגיעים באמירת פטום הקטרת בכונה ובהבנה, היה מניח כל מלה ומלה מקריאת מעשה הקטרת על ראשו ככתר של זהב, מרב עצמתם של הדברים. חזו מאן גברא רבא דמסהיד בהאי מילתא, ואנו אין לנו אלא לשמע ולהתעורר להיות מודקדקים בדבר זה.

הקטרת - הצלה מן המגפה

והנה כאשר נבלעו קרח ועדתו והחלה המגפה להשתולל בעם, מספרת התורה (במדבר יז,

הקרבנות שאתם מקריבים אין חביב עלי כקטרת, וכן אמרו גם במדרש (במדבר רבה פ"ח) הקטרת חביבא מן כל הקרבנות. ועל כן בודאי הוא שסדר אמירת הקטרת פראוי ובדקדוק, חשוב הוא כהקטרת הקטרת ממש, וכמו שאמרו חז"ל לגבי שאר הקרבנות.

וכבר הזכרנו לעיל דברי המדרש (שוחר טוב תהלים קמא): "אמר דוד לפני הקב"ה, רבוננו של עולם כשהיה בית המקדש קים היינו מקטירים לפניך קטרת, עכשיו אין לנו לא מזבח ולא כהן גדול, תקבל תפילתי ותקדש הרקיע ותכנס תפילתי, לכן אמר 'תכון תפילתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב', והרי מתבאר מדברי המדרש הללו, דבזמן הזה שבעוונותינו הרבים בית המקדש אינו עומד על תלו, קריאת מעשה הקטרת והתפילה, הן חשובים לפני ה' יתברך כהקרבנות הקטרת.

ועל כן יש להקפיד באמירת מעשה הקטרת פראוי במתנו ובהבנה, ויעלה הדבר ריח נחוח לפני ה' יתברך כמקריב קטרת ממש.

מעלת וסגולת לפוד פרשת הקטרת

אכן רבו מעלותיה וסגולותיה של אמירת פטום הקטרת לאין קץ, וכבר הבאנו לעיל דברי הזהר הקדוש בפרשתנו (דף ריח, ב) המלהיב את הלבבות במעלת העוסק בפרשת הקטרת בהבנה ובכונה ראויה:

"מלה דא, גזרה קיימא קמי קודשא ברין הוא, דכל מאן דאסתכל וקרי בכל יומא פרשתא דקטרת, וישתזיב מכל מלין בישין חרשין דעלמא, ומכל פגעין בישין ומהרהורא בישא ומדינא בישא, ומותנא ולא יתזק כל ההוא יומא דלא יכיל סטרא אחרא לשלטא עליה ואיצטריך דיכון ביה, אר"ש אי בני נשא הוו ידעי כמה עלאה איהו עובדא דקטרת קמי קודשא ברין הוא הוו נטלי כל מלה ומלה מניה והוו סלקי לה עטרה על רישיהו ככתרא דדהבא, ומאן דאשתדל ביה

יא-ג): "ויאמר משה אל אהרן קח את המחטה ותנו עליה אש מעל המזבח ושים קטרת והולך מהרה אל העדה וכפר עליהם כי יצא הקצף מלפני ה' החל הנגף: ויקח אהרן כאשר דבר משה וירץ אל תוף הקהל והנה החל הנגף בעם ויתנו את הקטרת וכפר על העם: ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה". וברש"י: רז זה מסר לו מלאך המות כשעלה לרקיע, שהקטרת עוצר המגפה.

ודבר זה מבאר בגמרא (שבת פח, ב): "בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, מה לילוד אשה בינינו? אמר להן: לקבל תורה בא. אמרו לפניו: חמדה גנוזה שגנוזה לה תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קדם שנברא העולם, אתה מבקש לתנה לבשר ודם? 'מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו ה' אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים! - אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: החזר להן תשובה! אמר לפניו: רבוננו של עולם, תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה - 'אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים'. אמר להן: למצרים ירדתם, לפרעה השתעבדתם, תורה למה תהא לכם? ... מיד הודו לו להקדוש ברוך הוא, שנאמר ה' אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ' ואלו 'תנה הודך על השמים' - לא כתיב. מיד כל אחד ואחד נעשה לו אוהב, ומסר לו דבר, שנאמר 'עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם', בשכר שקראו אדם לקחת מתנות. אף מלאך המות מסר לו דבר, שנאמר 'ויתנו את הקטרת וכפר על העם' ואומר 'ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה', אי לא דאמר ליה - מי הוה ידע?".

ובזהר (בהעלתך דף קנא, ב): "אשכחנא בספרא דשלמה מלכא, קטרת הוא לחדוה ולסלקא מותנא, מאי טעמא? בגין דדינא מהאי דלבר אשתכח וחדוותא וחדו וקשווא דנהירו מההוא פנימאה דכל חידו ביה קיימא, וכד

האי אתער כל דינא אסתלק מהאי ולא יכיל למעבד דינא, ובגין כף קטרת קיימא לבטלא מותנא, ועל דא קטרת קשירו הוא דכלא, ודא אתקריב בההוא פנימאה, זכאין אינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי עליהו כתיב (ישעיה מט) ויאמר לי עבדי אתה ישראל וגו'".

[תרגום: מצאתי בספרו של שלמה המלך, שהקטרת היא לשמחה ולהעביר המות והמגפה, מהו הטעם? משום שהדין נמצא ממזבח החיצון, והשמחה והחדוה וקשר האור הם ממזבח הפנימי, שכל שמחה עומדת בו. וכשזה נתעורר (דהיינו הפנימי) כל דין מסתלק מזה (מו החיצון), ואינו יכול לעשות דין, ומשום זה קטרת עומדת לבטל המגפה, ועל כן קטרת הוא קשר הכל, והוא נקרב במזבח הפנימי. אשריהם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא, עליהם כתוב 'ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר'.

אמירת פטום הקטרת - בטול הדינים והמות

ומבאר בזהר הקדוש בדוכתי טובא, שממקל הכח העצום של מעשה הקטרת לבטל המגפה, כף גדול כח אמירת פטום הקטרת' הוא לבטל את הדינים הקשים ולהציל מן המיתה ומן המגפה, ודאמרו (ניקהל דף רט, א): "מה כתיב באהרן? ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה, דכפית ליה למלאך המות דלא יכיל לשלטאה כלל ולא למעבד דינא. סימנא דא אתמסר בידנא, די בכל אתר דקאמרי בכונה ורעותא דלבא עובדא דקטרת, הלא שלטא מותנא בההוא אתר ולא יתזק, ולא יכלין שאר עמין לשלטאה על ההוא אתר".

[תרגום: מה נאמר באהרן? ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה, היינו שפכת את מלאך המות שלא יהא יכול לשלט כלל, ולא לעורר שום דינים. סימן זה מסור בידינו, שבכל מקום שאומרים בכונה ובלב שלם

את מעשה הקטרת, אין המנות שולט במקום ההוא, ולא יהיה בו גזק, ולא יוכלו שאר העמים לשלט על המקום ההוא.

ומספר בזהר (מדרש הנעלם וירא דף קא, א): "ר' אָחא אָזל לכפר טרשא אַתא לגבי אושפיזיה לחישו עליהו כל בני מתא אמרו גברא רבא אַתא הכא גזיל לגביה אַתו לגביה אמרו ליה לא חס על אוּבְדָנָא אמר להו מהו אמרו ליה דאית שבגה יומין דשארי מותנא במאתא וכל יומא אתתקף ולא אתבטל, אמר להו גזיל לבי כנישתא ונתבע רחמי מן קדם קב"ה, עד דהוו אַזלי אַתו ואמרו פלוני ופלוני מיתו ופלוני ופלוני נטו למות אמר להו רבי אָחא לית עתא לקיימא הכי דשעתא דחיקא אַבְל אפרישו מנכון ארבעין בני נשא מאנון דזכאין יתיר עשרה עשרה לארבעה חולקין ואנא עמכון עשרה לזווייתא דמאתא ועשרה לזווייתא דמאתא וכו לארבע זווייתא דמאתא ואמרו ברעות נפשכון ענינא דקטרת בוסמין דקודשא בריך הוא יהב למשה וענינא דקרנא עמיה, עבדו כן תלת זמנין ואעברו בכל מאתא לארבע זווייתא והוו אמרין כן לבתר אמר להו גזיל לאינון דאושטו למימת אפרישו מנייכו לבתיהון ואמרו כדן וכד תסימו אמרון אליו פסוקייה (במדבר טו) ויאמר משה אל אהרן קח את המחטה ותן עליה אש וגו' ויקח אהרן וגו' ויעמד בין המתים וגו' וכן עבדו ואתבטל מנייהו, שמעו ההוא קלא דאמר סתרא סתרא קמייתא אוחילו לעילא דהא דינא דשמיא לא אשרי הכא דהא ידעי לבטלא ליה, חלש לביה דרבי אָחא אדמוף שמע דאמרי ליה כד עבדת דא עביד דא זיל ואימא לון דיחזרון בתשובה דחיבין אינון קמאי, קם ואחזר להו בתשובה שלימתא וקבילו עליהו דלא יתבטלון (צד א) מאורייתא לעלם ואחליפו שמא דקרתא וקארו ליה מאתא מחסיא".

[תרגום: רב אָחא הלך לעיר אחת שנקראה טרשא, ונתארח אצל בעל בית אחד. כשראו

בני העיר את רבי אָחא, אמרו זה לזה: אדם גדול בא לכאן, ונלך אצלו. הלכו אצלו ואמרו לו, וכי מר לא חס על הנפשות שנאבדות כאן? שאל אותם: ומהו האבדון? ואמרו לו: יש בעיר מגפה זה שבגה ימים, והיא הולכת ומתגברת [שמא תעשה שום עצה לפרענות זו]. אמר להם: נלך לבית הכנסת ונתפלל לפני ה' שיעצר בעד המגפה הזאת. בעודם הולכים לבית הכנסת, הלכו ובאו אנשים וספרו שהמגפה הולכת ומתגברת, ופלוני ופלוני מתו, ופלוני ופלוני נוטים למות. אמר להם רב אָחא: מאחר שהפרענות קשה והזמן דוחק, לא נלך להתפלל, אלא תעשו כפי שאני אצוה אתכם: בחרו מביניכם ארבעים אנשים מן הכשרים והמבחרים שבכם, שאתם מכירים בהם שהם יראי שמים, ואני ביניהם, נלך לארבע רוחות העיר - עשרה אנשים לכל צד, ותאמרו מלב ונפש ובכונה ענין פטום הקטרת, שאמר הקב"ה למשה ופרשת הקרבנות. הלכו ועשו כן בארבע רוחות העיר, עשרה אנשים לכל צד, ואמרו פסדר הזה ג' פעמים. ואחרי שעשו כן, אמר להם ר' אָחא: הבדילו כמה אנשים מביניכם, ולכו לבתים ששם שוכבים חולים וגם שם יאמרו, ולאחר שתסימו אמרו ג' פעמים שלושה פסוקים אלו: "ויאמר משה אל אהרן קח את המחטה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת והולך מהרה אל העדה וכפר עליהם כי יצא הקצף מלפני ה' החל הנגף", "ויקח אהרן כאשר דבר משה וירץ אל תוף הקהל והנה החל הנגף בעם ויתן את הקטרת וכפר על העם", "ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה". הלכו ועשו כדבריו ובטלה המגפה באותו מקום, ואף נתרפאו אותם שהיו קרובים למיתה. ואז שמעו בת קול האומרת למזיקים כדברים האלה: העצרו למעלה ואל תרדו למטה לעשות שום גזק בעיר הזאת, לפי שדין של מעלה אינו שולט בעיר הזאת כיון שהם ראויים שיבטל. אחרי כל זה נרדם ר' אָחא מרב חלשה, ושמע שאומרים לו

בחלומו: כשם שבטלת מן העיר את המגפה, כן תעשה להחזירם בתשובה, שזה בלי זה אינו מועיל כלום, שבהיותם אנשים רעים נגזרה עליהם גזרת המגפה. הלך רב אחא ומסר הדברים לאנשי העיר, והחזיר את כל אנשי העיר בתשובה שלמה, וקבלו על עצמם שלא יתבטלו מן התורה לעולם. ואז שנה רב אחא שם העיר שהיתה נקראת טרשא, וקרא לה 'מתא מחסיא', היינו עיר הרחמים, שרחם הקב"ה על העיר הזאת ובטל ממנה הגזרה].

וכתב הרב מעם לועז (כי תשא עמ' תתפ"ה) כי זה ששנה רב אחא את שם העיר הוא כדי שהאנשים יזכרו כל שעה אותה גזרה רעה שנגזרה עליהם על מעשיהם הרעים ולא ישובו לכסלה עוד.

וכן איתא נמי שם (פינחס רע"א מהימנא דף רכ"ד, א): "ולית דבטיל מותנא בעלמא כקטרת, דאיהו קשורא דדינא ברחמי עם ריח ניחוח באף, תרגום דקשר קטירו, אמר רבי יהודה זכאה חולקנא דרוחנא מלין סתימין באתגליא. עוד אמר בוצינא קדישא דבתר דצלותא איהי כקרבנא, מאן דיימא פטום הקטרת בתר תהלה לדוד בטיל מותנא מביתא".

[תרגום: אין דבר שמבטל מיתה בעולם כמו הקטרת, כיון שהיא קושרת את הדין ברחמים עם ריח ניחוח באף. והוא ענין קטרת שתרגומו קשר. ואמר רבי יהודה אשרי חלקינו שהרוחנו ענינים סתומים להבינו בגלוי. ועוד אמר המאור הקדוש - רבי שמעון בר יוחאי - משאחר שתפלה נחשבת כקרבן, מי שיאמר את סדר פטום הקטרת אחרי תהלה לדוד, יתבטל המות ממנו ומבני ביתו].

וכבר הזכרנו לעיל דברי הזהר (מדרש הנעלם וירא דף ק, ב): "אמר רבי פנחס, זמנא חדא הוינא אזלי בארחא, וערעית ביה באליהו,

אמינא ליה: לימא לי מר מלה דמעלי לברייתא, אמר לי: קיים גזר קב"ה, ועאלו קמיה כל אליו מלאכי דממנן לאדכרא חובי דבר נש, די בעדנא דיזכרון בני אנשא קרבניא דמני משה ושויו לביה ורעותיה בהו דכלהו יזכרון ליה לטב. ועוד בעדנא דייערע מותנא בבני אנשא, קיימא אתגזר וכוזא אעבר על כל חילא דשמיא דאי ייעלון בנוהי בארעא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות וימרון ברעות נפשא ולבא ענינא דקטרת בוסמין דהוו להו לישראל דיתבטל מותנא מנייהו. אמר רבי יצחק: בא וראה מה כתיב, ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת, אמר ליה אהרן למה? אמר: כי יצא הקצף מלפני ה' וגו', מה כתיב? וירץ אל תוף הקהל והנה החל הנגף בעם וכתב ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה, ולא יכיל מלאכא דמחבלא לשלטא ונתבטלא מותנא".

[תרגום: אמר רבי פנחס, פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ופגשתי באליהו הנביא זכור לטוב, ואמרתי לו: יגיד לי מר דבר טוב שיש בו תועלת לבריות, אמר לי: כאשר יש ח"ו גזרה קשה לפני הקב"ה, ובאים כל המלאכים המקטרגים להזכיר חובותיו של האדם, אם באותה העת בני אדם יזכירו ויקראו את סדרי הקרבנות הכתובים בתורת משה בכונת הלב ובהבנה, כלם יזכרו לטובה. וגם בזמן שיש מגפה ח"ו, אם יתכנסו ישראל בבתי כנסיות ובתי מדרשות ויקראו את מעשה הקטרת, תתבטל מגפת המות הזו מעליהם. אמר רבי יצחק: בא וראה מה כתיב, ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת, אמר ליה אהרן למה? אמר: כי יצא הקצף מלפני ה' וגו', מה כתיב? וירץ אל תוף הקהל והנה החל הנגף בעם, וכתב ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה, ולא יכול מלאך החבלה לשלט, ונתבטלה המגפה].

העבודות, ובכללם עבודת הקרבנות והרצונות שעושים נחת רוח לפניו].

קח לך - להנאתך ולטובתך

ונסים את יריעת המובאות, בדבריו המאלפים והתמירים של הזהר הקדוש (ויקהל דף ריט, א) בסוד מעשה הקטרת, ומכאן עלינו להבין כמה גדולה היא מעלת אמירת הקטרת בכל יום, ואשר זוכה האדם בעבודה לדברים הרבה לאין קץ.

"מה כתיב במשה? ויאמר ה' אל משה קח לך סמים נטף וגו', אף על גב דאוקמוה, אבל מאי שנא בעובדא דא יתיר מכל מה דאמר ליה, אלא קח לך, להנאתך ולתועלתך וכו', ורזא דא קח לך סמים, לאעברא זוהמא וכו', זכאה חולקיה דמשה. כגוונא דא (ויקרא ט) 'קח לך עגל בן בקר' דאתמר לאהרו, לכפרא על חוביה, על ההוא עגל דאיהו גרים לון לישראל. ועל דא כתיב במשה קח לך להנאתך ולתועלתך, וכן אוקמוה ב'פסל לך', מההוא פסלת דלוח אבנא נתעשר משה, אוף הכי לך - להנאתך ולטובתך.

קטרת, קשיר קשירו, נהיר נהירו, ואעבר זוהמא וכו' והוי כלא קשירו חד ואתעביד חד קשירו ברזא חדא, דאיהו קשרא עלאה דכלא. מכאן ולהלאה, כיון דכלא אתקשרא בהאי קשרא, אתעטר כלא ברזא דאין סוף, ורזא דשמא קדישא אתנהיר ואתעטר בכל סטריו, ועלמין כלהו בחדוה, ואתנהירו בוצינין, ומזונין וברכאן אשתכחו בכל עלמין, וכלא ברזא דקטרת, ואי זוהמא לא אתעבר כלא לא אתעביד דכלא בהאי תליא.

תא חזי, קטרת איהו קדמאה תדיר קדים לכלא, ובגיני כן עובדא דקטרת אצטריף לאקדמא לצלותא בשירין ותושבחו, בגין דכל דא לא סלקא, ולא אתתקו ולא אתקשר, עד דאתעבר זוהמא, מה כתיב (ויקרא טז) 'וכפר על הקדש וגו' בקדמיתא, ולבתר 'ומפשעיהם

ועוד אמרו (ויקהל דף ריט, א): "האי מאן דדינא רדיף אבתריה, אצטריף להאי קטרת ולא תבא קמי מאריה, דהא סיועא איהו לאסתלקא דינין מניה, ובהאי ודאי מסתלקין מניה אי הוא רגיל בהאי לאדכרא תרין זמנין ביומא בצפרא ובמרמשא, דכתיב קטרת סמים בבקר בבקר וכתוב בין הערבים יקטירנה, ודא איהו קיומא דעלמא תדיר, דכתיב קטרת תמיד לפני ה' לדרתיכם, ודאי הוא קיומא דעלמא לתתא וקיומא דעלמא לעילא".

[תרגום: מי שדינים ומארעות רעים רודפים אותו, זקוק מאד לעגנו הקטרת, וכן לחזור בתשובה שלמה לפני הקב"ה, ועל ידי זה ינצל, כי הקטרת היא עזרה שיסתלקו הדינים ממנו, באפן כזה שיהיה רגיל לקרותו ב' פעמים בכל יום בבקר ובערב, וכמו שנאמר 'קטרת סמים בבקר בבקר', וגם נאמר 'בין הערבים יקטירנה', והוא קיום העולם תמיד, כמו שנאמר 'קטרת תמיד לפני ה' לדרתיכם', שהוא קיום העולם למטה והוא קיום העולם למעלה].

עוד הזהירו רבותנו מאד על קריאת מעשה הקטרת בכל יום, ואמרו (זהר ויקהל דף ריט, א): "בההוא אתר דלא אדכר בכל יומא עובדא דקטרת, דינין דלעילא שריין ביה, ומתגנון סגיאנו ביה, ועמין אחרנין שלטין עליה, בגין דכתיב 'קטרת תמיד לפני ה'', תמיד איהו קיימא לפני ה' יתיר מכל פלחנין אחרנין. חביבא איהו עובדא דקטרת, דהוא יקיר וחיבב קמי קודשא בריך הוא יתיר מכל פלחנין ורעותין דעלמא".

[פרוש: באותו מקום שאין מזכירים בכל יום מעשה הקטרת, דינים עליונים שורין בו, ומגפות רבות יש בו, ועמים אחרים שולטין עליו, מפני שכתוב 'קטרת תמיד לפני ה'', תמיד היא עומדת לפני ה' יותר מכל עבודות אחרות. חביבה היא עבודת הקטרת, שהיא יקרה וחיבבה לפני הקב"ה יותר מכל

שכל זה אינו אינו עולה ואינו מתקן ואינו מתקשר, עד שנעבר הזהמא על ידי הקטרת, מה כתוב? וכפר על הקדש וגו' בתחלה, ואחר כך ומפשעיהם לכל חטאתם. ועל פן צריכים לכפר על הקדש ולהעביר הזהמא ולטהר הקדש, ואחר כך שירות ותשבחות ותפלה, הכל כמו שאמרנו.

אשריהם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא, כי הם יודעים לתקן תקון של מעלה ומטה, כמו שצריכים לתקן התקון מלמטה למעלה, עד שנקשר הכל יחד בקשר אחד, בקשר ההוא העליון, כשצריכים לתקן בתקון של אותיות הרשומות שהקב"ה נקרא בהן].



ואתה תחזה מהדברים הנאמרים, הבטחת התורה הקדושה, ומאמר הקב"ה למשה 'קח לך' - לטובתך ולהנאתך, שכביכול המרויח ביותר מענין הקטרת, זה האדם, כי זוכה בכך לדברים הרבה, וכמובן צריך האדם שיתכונן במעשיו אלו של קריאת פטום הקטרת וכיו"ב לשם שמים, אלא רק שענינים אלה של ההבטחות האמורות, נועדו לזרז לעשות רצון שמים ביתר שאת ויתר עז, כי מפלל ההבטחות יראה עד היכן הדברים מגיעים.

צא וראה מהפלגת לשון הזהר הקדוש, שכל כך הכביר במלין בענין זה, שנה ושלש במקומות רבים בענין גדל מעלת אמירת מעשה פטום הקטרת, שכמעט אינו בנמצא שאריו הזהר הקדוש לדבר בענין אחד בכל כך הפלגת לשון, שכן כידוע דברי הזהר הקדוש שקולין ומדודין במשקל ובמסרה, כספר תורה ממש, כעין שכתב כתב הגאון מוהר"ר צבי הירש מזידיטשוב זצ"ל בספרו סור מרע ועשה טוב (דף ה, א): "ספר הזהר סתום וחתום ונעלם מעיני כל חי וכו' והקדוש הרמ"ק ז"ל יגע בספר הזהר הקדוש לפרשו ממש בכל רמיזותיו, ודקדק בו ממש כמו

לכל חטאתם' ועל דא בעינו לכפרא על קדשא ולאעברא וזהמא ולא תדכא קדשא, ולבתר שירין ותושבחהו וצלותין, כלא כדקאמרו.

זכאין אינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי, דהא אינון ידעין לתקנא תקונא דלעילא ותתא, כדבעינו לתקנא מתתא לעילא, עד דאתקשר כלא כחדא בקשורא חד, בהוא קטורא עלאה, כד בעינו לתקנא בתקונא דאתון רשימין דקודשא ברין הוא אתקרי בהון".

[תרגום: מה כתוב במשה? ויאמר ה' אל משה קח לך סמים נטף וגו', אף על פי שהעמידוהו, אבל מה השנוי שבכאן, שנאמר 'קח לך' מכל מה שאמר לו, ולא נאמר בו 'קח לך'? אלא קח לך, פרושו להנאתך ולתועלתך וכו' וזהו סוד 'קח לך סמים' להעביר הזהמא וכו' אשרי חלקו של משה. כעין זה 'קח לך עגל בן בקר' שנאמר לאהרן, פרושו גם כן להנאתך ולתועלתך, דהיינו לכפר על חטאו של עגל ההוא, שהוא גרם לישראל. ועל פן כתוב במשה 'קח לך' דהיינו להנאתך ולתועלתך. וכן העמידו ב'פסל לך', מאותה פסלת של לוח האבן נתעשר משה, לך 'לך' - להנאתך ולטובתך.

קטרת, קושר קשר, מאיר אורה, ומעביר זהמא וכו' ונעשו כלנה קשר אחד, ונעשה קשר אחד בסוד אחד, שהוא קשר עליון של הכל. מכאן ולהלאה, כיון שהכל נקשר בקשר ההוא, נתעטר הכל בסוד אין סוף, וסוד השם הקדוש נזדהר ונתעטר מכל הצדדים, והעולמות כלם הם בשמחה, והאירו הנרות, ומזון וברכות נמצאים בכל העולמות, והכל בסוד הקטרת, כי אם לא נעבר הזהמא, הכל לא היה נעשה, כי הכל תלוי בזה.

בוא וראה, קטרת הוא ראשונה תמיד קדם הכל, ומשום זה צריכים להקדים מעשה הקטרת לתפלה ושירות ותשבחות, משום

לכתב כל פרשת הקטרת על קלף, מפני שישי לחוש בזה למה שאמרו חז"ל 'אין כותבין מגלה לתינוק להתלמד בה', ומכל מקום בדיעבד אם עשה כן - אין צריך להחמיר בזה לגנז הקלף, ורשאי לקימו ולקרא מתוכו בכל יום.

ולדעת מרן הראשון לציון זיע"א, הרוצה לכתב את פטום הקטרת על קלף מפני הסגלה שישי בזה, יכתב מתחלת הברייתא של 'תנו רבנן פטום הקטרת כיצד', שהיא תורה שבעל פה, והשאר יקרא מתוך סדור, ולא מקלף ובכתב אשורי.

כתב בספר 'סדר היום' (סדר עבודה): "החושש עליו ועל נפשו, ראוי להשתדל בכל עז בענין הזה, ולכתב כל ענין הקטרת בקלף כשר בכתיבת אשורית ולקרות אותו פעם אחד בבקר ובערב בכונה גדולה. ואני ערב". וראה גם בספר פה החיים לגאון רבי חיים פלאגי (סימן יז אות יח) שכתב כן: ובספר מ"צ" כתב דייכתב פרשת הקטרת על הקלף או גויל בכתיב אשורית כספר תורה ויקרא בו ויעשה לו סגלה, דהקטרת מעשיר, ומבטח לו דלא יפסק פרנסתו ותמיד יהיה לו פרנסה טוב וכלכלה ברוח ולא בצמצום. ושנה דבריו בספר רוח חיים (סי' קלב אות ד') והובא כן משמו בכף החיים סופר (שם סקכ"ג).

והו אמת, דהנה יש להתבונן בעקרו של ענין זה, אי שרי לכתב את סדר פטום הקטרת על קלף, וזאת כיון שכותב בתחלתה את פרשת הקטרת הכתובה בתורה, ולכאורה איכא אסור בדבר. דהנה בגמרא (גטין ס ע"א) גרסינן: בעא מיניה אביי מרבה, מהו לכתב מגלה לחנוף להתלמד בה, תיבעי למאן דאמר תורה מגלה מגלה נתנה, תיבעי למאן דאמר תורה חתומה נתנה, תיבעי למאן דאמר תורה

בספר תורה". והגאון הקדוש מהרצ"א מדינוב ז"ל בהוספותיו שם (אות י) הוסיף וכתב: "אמת נכון הדבר, שדברי הזהר הקדוש יש מקום לדרשו בפנימיות לפנימיות לפנימיות, ברמזים ובראשי תבות וסופי תבות כמו בספר תורה". אם כן, מהפלגת הזהר הקדוש בענין הקורא את מעשה הקטרת והדברים שזוכה להם, וכך שכפל ושלש את הדברים, הכל מורה על גדל ענין זה, שהוא לאין קץ ותכלית.

ולכן ישמע חכם ויוסיף לקח, להיות מן המדקדקים לומר בכל יום תמיד את סדר פטום הקטרת בקר וערב בכונה שלמה ובהבנה ובדקדוק נכון, ויהי ה' עמו לזכות לכל המעלות וההבטחות האמורות, ואשריו ואשרי חלקו בזה ובבא.

אמירת פרשת הקטרת - מתוך קלף

מעלה גדולה וחשובה היא לומר בכל יום את 'סדר פטום הקטרת' הכתובה על קלף כשר בכתיבה אשורית תמה, שהוא כתב שכותבים בו ספר תורה, ועל כן ראוי לכל איש ישראל שיעשה כל לכתב לעצמו על ידי סופר ירא שמים את סדר פטום הקטרת הנאמר בכל יום בתפלה על קלף בכתיבה אשורית, ולקרא ממנו ב' פעמים ביום את סדר פטום הקטרת, כי זוכה בכך לדברים הרבה לאין קץ ולפחות, לא יגרע לקרא מן הקלף פעם אחת ביום את סדר פטום הקטרת. וכשקורא אותה יזהר לקרותה היטב בכונה ובדקדוק המלים הנקודות והטעמים, כן כתבו האחרונים (כף החיים פלאגי סימן יז אות יח; רוח חיים סי' קלב אות ד'; כף החיים סופר שם סקכ"ג).

אולם דעת מרן מופת הדור זיע"א (שו"ת יביע אמר ח"ט יו"ד כג) שלכתחלה יש להחמיר שלא

ב. נלאו החוקרים למצא מהו ספר מ"צ המזכר בדברי ר"ח פלאגי, יש שכתבו שהפונה לספר 'מעיל צדקה' לבעל 'שבט מוסר', אך לא נמצא שם כדבר הזה. ויש מקום לומר שהפונה לספר 'משפט צדק' (סוף אות עא) לרבי משה בן גרשון מזאלשין, שהביא את דברי הסדר היום הנ"ל, אך עדיו הדברים טעונים ברור כיון שהתוספת שבספרי ר' חיים פלאגי שיש בכך סגלה לפרנסה לא הזכרה בספר משפט צדק.

מגלה מגלה נתנה - כיון דמגילה מגלה נתנה כותבין או דילמא כיון דאידיבך אידיבך. תיבעי למאן דאמר תורה חתומה נתנה, כיון דחתומה נתנה אין כותבין, או דילמא כיון דלא אפשר כותבין. אמר ליה אין כותבין, ומה טעם לפי שאין כותבין, ואפלו למאד אמר מגלה מגלה נתנה, כיון דאידיבך אידיבך.

וחזינו דמסקינו הכא, דאין לכתב מגלה להתלמד בה, כלומר אסור לכתב פרשה אחת שהיא חלק מהתורה, ואין התר אלא כתיבת כל התורה כלה. ואמנם מבאר בגמרא שם בהמשך הסוגיא, דענין זה הוא פלוגתא דתנאי, אם כותבין מגלה לקטן או לא, מכל מקום פשוט דהסוגיא מורה שכן היא ההלכה, דאין כותבין מגלה לתינוק להתלמד בה, ומאי דקאמר קטן - לאו דוקא הוא, דהוא הדין לגדול נמי, אלא רבותא הוא דאפלו שצריך לקטן ללמד בה נמי אסור.

ובאמת כן פסק נמי הרמב"ם (ספר תורה פ"ז הי"ד) שכתב שם: מתר לכתב התורה כל חמש וחמש בפני עצמו, ואין בהו קדשת ספר תורה, אבל לא יכתב מגלה בפני עצמה שיהיה בה פרשיות, ואין כותבין מגלה לתינוק להתלמד בה, ואם דעתו להשלים עליה חמש מתר.

ואמנם מצינו שהרי"ף בפסקיו במסכת גטין (דף כח, א בדפ"ר) כתב: כותבין מגלה לתינוק להתלמד בה וכן הלכה. אלא שהר"ן שם והרא"ש עמדו לעורר עליו בזה, דפסק הפך מסקנת הסוגיא. וכתב הרא"ש לישב דעת הרי"ף: "אפשר דסבר הלכה כרבי יוחנן דאמר מגלה מגלה נתנה ולא חייש להא דקאמר כיון דאידיבך אידיבך, דאם כן אפלו חמש לא נכתב אלא תורה שלמה כיון דאידיבך, ועוד ראיה להקל משום דלא אפשר לכל עני שבישראל לכתב תורה שלמה לבנו.

ובבית יוסף (סי' רפג) כתב לדחות תרוץ הרא"ש מכמה אנפי, והביא דהר"ן גם כן תמה על

הרי"ף, ולא הליץ בעדו כלל, אלא שבריש פרק כל כתבי (שבת מג. דבור הראשון) כתב דמשמע דטעמיה משום עת לעשות לה' הפרו תורתך, דדבר הלמד מענינו הוא וכדאיתא התם. וזה כעין טעם שני שכתב הרא"ש, משום דלא אפשר לכל עני שבישראל לכתב תורה שלמה לבנו. ואף על פי דאביי העלה צד זה בפני רבה 'או דילמא כיון דלא אפשר כותבין', ואף על פי כן פסק לו שאין כותבין - צריך לומר דבימי האמוראים לא היה כל כך חסרון ספרים כמו בזמן הרי"ף, ומשום הכי אע"ג דאביי ורבה לא חשו למאי דלא אפשר, היינו מפני שהיו להם ספרים על מה שייסמכו בדחק, כגון ללמד ד' או ה' בספר אחד, ובימי הרי"ף לא היו להם ספרים אפלו ללמד י' בספר אחד, ואם היה אסור להם לכתב מגלה היו מתבטלים ונמצאת התורה בטלה ח"ו, ומפני כן סתם וכתב להתיר משום עת לעשות לה'.

ומרן הקדוש עצמו כתב לישיב שיטת הרי"ף באפן אחר: ויותר נראה לומר דסבירא ליה להרי"ף דלא קיי"ל כרבה בהא, משום דאיהו אזיל לטעמיה דאמר התם האי ספר אפטרתא אסור למקרי ביה בשבת, משום דלא נתן לכתב, וכיון דאסיקנא ולא היא דהא רבי יוחנן וריש לקיש מעייני בספרא דאגדתא וכו' הכי נמי כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך הוא, ממילא משמע דנקטינן דכותבין מגלה לתינוק להתלמד בה מההוא טעמא גופיה דעת לעשות לה', וסיים מרן: **והוא כפתור ופרח.**

וע"ן עוד בדרישה בטור שם (סי' רפג אות ב) שעמד לבאר את דעתו של הרי"ף במה שחולק על דעת הרמב"ם והרא"ש בזה, וכתב שם: ואני אביא ראיה אחרת שעליה סמוך הרי"ף, והוא מהא דגרסינן בסוף פרק מצות חליצה (יבמות קו ע"ב): מר זוטרא משרטט וכתב לכולה פרשתא (פרש"י גט חליצה, וכתב מאן יבמי להקים וכו' כלם) מתקוף לה מר בר

אידי: והא לא נתן לכתב, והלכתא פוותיה דמר זוטרא, עד כאן לשון הגמרא. והנה סבירא ליה להרי"ף מדלא חש להשיבו, גם סתמא דגמרא פסק כמר זוטרא בלא טעם, שמע מינה דסבירא ליה פשוט דכותבין מגלה להתלמד בה, ומשום הכי סתם הרי"ף וכתב 'וכו הלכתא', כיון דבגמרא הנ"ל גם כן סתם וכתב דהלכתא כמר זוטרא.

ומכל מקום לענין הלכה פסק מרו השלחן ערוך יורה דעה (סימן רפג סעיף ב) לא יכתב מגלה בפני עצמה שיהיו בה פרשיות, ואין כותבין מגלה לתינוק להתלמד בה, ואם דעתו להשלימה לחמש, מתר. והיינו כדעת הרמב"ם להחמיר בזה, ודלא כדעת הרי"ף.

אמנם הב"ח שם העיר שפשיט המנהג להקל כדעת הרי"ף, וכן כתב הש"ך (יורה דעה שם סק"ג), ושפן דעת המרדכי (גטין סימן תז) והאגודה להקל. ועי' בשו"ת גנת ורדים (חלק ארח חיים כ"ל ב סימן כה) שכתב שהנזהגים לכתב פסוקים ברוך אתה בבאך וכו' או בסכת תשבו שבעת ימים, אין להם על מה שייסמכו, ומיהו אם כבר נכתבו - אף על גב דלאו שפיר עבדי, מוטב שייניחום על כתלי הבית והספה לכבוד ולתפארת מאשר יגנזום ויבואו לידי כלוי. והגאון מהר"ר יוסף הלוי בתשובתו המובאת בגנת ורדים, וכן בשו"ת מטה יוסף (חלק א' סימן ה) כתב לדחות דבריו, ובאר שנהגו להקל בזה כהרי"ף ואין למחות בידם, ומכל מקום הבא לשאל אין מורים לו להתיר.

אולם בשו"ת מהרי"ט (חלק ב' ארח חיים סימן ג) כתב לדון אם מתר לכתב פסוקים בגנין ולתלותם בפתח בית הפנסת, וכתב להחמיר בזה מהטעם הנ"ל, דאין כותבין מגלה לתינוק להתלמד בה, ושפאלו הרי"ף שכתב להקל בזה הוא משום עת לעשות לה' הפרו תורתך. ומכל מקום סים המהרי"ט שאם הדבר קבוע מאבותיהם אין למחות בידם, מאחר שיש

להם יתד לתלות מדברי הרי"ף. וכן פסק להחמיר הט"ז יורה דעה (שם סוף סק"א מחמת אסור זה). ועי' בכנסת הגדולה (סימן מ הגהות הטור) שהביא בשם המהרי"ט הנ"ל להקל לכתב פסוקים בגנין ולתלותם בפתח בית הכנסת, והביאו להלכה המגן אברהם (שם סוף סק"א) וכן הסכימו כמה אחרונים. והמחצית השקל (שם סק"א) העיר שאמנם בשו"ת מהרי"ט כתב שאין להחמיר בזה מדין אסור תלית התפלין, מכל מקום כתב להחמיר בזה מטעם שאין כותבין מגלה לתינוק להתלמד בה. ובאמת שהכנסת הגדולה עצמו צין למה שכתב בזה בשירי כנסת הגדולה (יורה דעה סימן רפג הגב"י סק"ג) ושם הביא תשובת המהרי"ט לאסור, וכן הגאון רעק"א בהגהותיו לשלחן ערוך (סימן מ סק"א) העיר מתשובת המהרי"ט הנ"ל לאסור.

ובספר בית הלל (יורה דעה שם) אחר שתמה על הנוהגים לכתב י"ג מדות הרחמים על גבי גיר בכתב אשורית כמו ספר תורה, כתב לישב המנהג משום עת לעשות לה' הפרו תורתך, שאין כל העולם יודעין בעל פה, ואגב שכותבין על הכל ומזמור לדוד, נוהגין לכתב גם י"ג מדות. ושפן כתב הב"ח להקל. והנה גם בשו"ת התשב"ץ (ח"א סי' ב) כתב דנראה להתיר לכתב בכל ענין כדעת הרי"ף, משום עת לעשות לה'.

ועל כל פנים, לאור דברי הרי"ף ולאחריו הבית יוסף, וגדולי הפוסקים שלאחריהם, הדרישה, הב"ח, הש"ך, הבית הלל, ובצרוף ההנהגה המובאת ב'סדר היום' הנ"ל - לרבי מלשה ב"ר יהודה אבן מכיר, שהיה רב וראש ישיבה בכפר זיתון שליד צפת, ומגדולי דור דעה בזמן מרו הבית יוסף והאר"י, הכריעו גדולי הפוסקים האשכנזים להתר בזה, וכן פסק החזון איש (או"ח ס' סק"א ויור"ד קסז סק"ט), וזו לשונו: אבל הרי"ף פסק דכותבין וכו' עוד כתב הרא"ש בדעת רי"ף משום עת לעשות, ורצונו לומר דשער הרי"ף בדרור

דמתר משום עת לעשות, וכן כתב המרדכי, וכן פסקו אחרונים (יר"ד סימן רפ"ג).

יוסף פדעת יש אומרים, לא אמרנו הלכה כסתם, עין שם].

והעיד הגרא"י זילבר מחבר ה'ברור הלכה' (בית הלל גליון ד) ששעל פי הסכמת הגר"ח קניבסקי שליט"א, כתבו עבור בני ביתו 'סדר פטום הקטרת' בכתב אשורית על קלף קטנה פרטית, ואחר כך כתבו 'סדר פטום הקטרת' בכתב אשורית על קלף גדול, לצבור מתפללי בית המדרש 'לדרמן', והוא תלוי על הקיר הדרומי בתוף מסגרת של זכוכית, ולשאלה מנין להתיר זאת, השיב הגר"ח דסמיר אפקא דמרן החזון איש הנ"ל.

לכן מסיק מרן זיע"א שלכתחלה אין ראוי לכתב פטום הקטרת בפני עצמה, רק בדיעבד מתר לקרא בה, כמו שכתב בשו"ת גנת ורדים הנ"ל. ולפי זה מה שהביא בכף החיים (סופר סי' קלב אות כ"ג) דברי הגר"ח פלאגי" ששכחו לכתב פטום הקטרת בכתב אשורית על קלף, אין לעשות כן לכתחלה.

אמנם, מרן פוסק הדור זיע"א (שו"ת יביע אמר ח"ט י"ד כג), לא כן עמו, שכן שפתי מרן בשלחנו הטור ברור מללו לאסור, איברא דבשו"ת חקרי לב (חאו"ח סי' נד דף צו ע"ב) העלה שכלל גדול יש בידינו, שעקר חבורו של מרן הוא הבית יוסף ועליו יש לסמוך, ולא על מה שכתב בשלחן ערוך, ומעתה הרי מרן העלה לישוב בטוב טעם דברי הרי"ף, וסיים שהוא כפתור ופרח, אם כן יש לסמוך על זה להקל משום עת לעשות לה'.

והנה לכאורה, הנה אמור לפתר את הבעיה על ידי נקוד האותיות, שכמוכא בשלחן ערוך (רעד, ד) אולם התיחס לזה מרן זיע"א, ולדעתו גם אם יכתבו בנקוד - לא תפתר הבעיה, שכן לא כל דבר שפוסל בספר תורה, מתר לכתב אותו כמגלה. והראיה מהא דאיתא בגמרא (שבת קטו), שאם היו כתובות בסם, או בסקרא, מצילים אותם מפני הדלקה, אז הנה לכאורה מוכח דאף שספר תורה נפסל בזה, עדיו איכא ליה מעלה דכתבי הקדש.

אלא שמרן החיד"א בשו"ת יוסף אמץ (סי' סט) כתב דהיכא שסתם מרן בשלחן ערוך הפך ממה שכתב בבית יוסף - העקר כמו שכתב בשלחן ערוך, גם הגר"ח בשו"ת רב פעלים (חאה"ע סי' יד) כתב שהחקרי לב הפריז על המדה בזה, ונכדו של החק"ל, הגאון רבי אליהו בכור חזן זצ"ל, בשו"ת תעלומות לב (ח"ג דף קח ע"ג) הביא דברי רעו הרב פני יצחק (ח"א סי' יז) שהבין מדברי זקנו שגם בגוונא דבשלחן ערוך פסק הפך ממה שכתב בבית יוסף - לו משפט הבכורה, וכתב: ולדידי לא מכרעא, אלא נראה לי ברור שאם פסק בפרוש הפך ממה שכתב בבית יוסף נקטינו כדבריו בשלחן ערוך, שהוא חבורו האחרון אחר הבית יוסף [ולדעתו, דברי החק"ל כונו להיכא דהביא השלחן ערוך סתם ויש אומרים, אזי היכא שפסק בבית

ועל כל פנים מסקנת ה'ביע אמר', שהרוצה לכתב את פטום הקטרת על קלף מפני הסגלה שיש בזה, יכתב מתחלת הברייתא של 'תנו רבנן פטום הקטרת כיצד', שהיא תורה שבעל פה, והשאר יקרא מתוך סדור, ולא מקלף ובכתב אשורי.

הרוצה להוליק עמו תמיד את הקלף הזה, אשר כתוב עליו פרשת סדר הקטרת, שיהיה מצוי לו לקרא בכל עת, יש לו להקפיד להניחו כסוי בתוף כסוי מפני שמות הקדש הנמצאים בו, ואז מתר לו להכניס בזה אף לבית הכסא, או אפלו שמניחו בכסוי אחד, אפלו שהוא שקוף כדגמת שקית גילון ויניחו בכיס בגדו, דזה נמי חשיב כסוי בתוף כסוי.

ענינים המוסגלים לפרנסה

ואגב שעסקנו כאן בענין קריאת סדר פטום הקטרת, שהוא מועיל לעשר ולפרנסה,

יומם ולילה כל צרכיהם וכו' וכל שעוסק בתורה תדיר הקב"ה שולח לו מלאכים מרחוק להביא לו כל צרכו לכך תורה נקראת לחם.

וראה בגמרא (תענית כ"א, א) גבי עובדא דאילפא ור' יוחנן שרצו לעזב תלמודם ח"ו פיון שפרנסתם היתה דחוקה, ולבסוף רבי יוחנן חזר לתלמודו לבדו, שלא רצה לעזב את למוד התורה הקדושה, ועשאוהו ראש ישיבה והעשירוהו עשר גדול, וכדפרש רש"י שם שכן היתה הדרך לגדל ולהעשיר את הממנה על הצבור, וכהא דאמרין בגמרא (יומא י"ח, א) הלהו הגדול מאחיו, שאם אין לו ממון מגדלים אותו משל אחיו. וכשחזר אילפא וראה שגדלוהו לרבי יוחנן, הצטער מאד שראה כמה התורה דואגת לסייע ביד לומדיה ולפרנסם.

ועין עוד בדברי רבנו אור החיים הקדוש (דברים כ"ב, יג) שכתב דמי שירצה לטעון שאין התורה נותנת פרנסה ללומדיה, הוא בכלל מוציא שם רע על התורה ח"ו, ואם ראית שאין קמח - דע שזה בגלל שאין תורה. וע"ז עוד בדבריו (דברים ל"ב, ב) שכתב: אין הקב"ה שואל מהאדם ללמד תורה עד שמכין לו כדי פרנסתו וכו' והוא שפרש במאמר התנא 'אם אין קמח אין תורה' פרוש אם ראית שאין קמח - דע שאין תורה.

ובפרושו לויקרא (כו, כו): "עוד ירצה 'אם בחקתי על דרך אומרם (אבות ג) אם אין קמח אין תורה וכו' ופרשתיהו במקומו שירצה לומר אם אין קמח - אם אתה רואה שעצר ה' השמים ואין קמח, הטעם הוא משום אין תורה, כאומרו (דברים ל"ב ב') יערף כמטר לקחי, פרוש פשעור המוכן הבא מן הגשמים יהיה לקחי, וכשאין לקח יעצר ה' השמים. ואומרם 'אם אין תורה אין קמח' פרוש כשאין תורה בודאי שלא יהיה קמח, כי יעצר ה' שמי, והוא אומרו 'אם בחקתי

כמבאר בכף החיים פלאגי הנ"ל, הנה יש לציין בזה עוד כמה ענינים המועילים ומסגלים לפרנסה, לתועלת הרבים, ומקורותיהן בצדו:

ברכת המזון בכונה

א. לברך ברכת המזון בכונה שלמה, בקול רם מלה במלה ובשמחה. ורצוי שיברך מתוך הכתב ולא בעל פה.

כן עולה ומתבאר מדברי הזהר הקדוש (ויקהל דף ריח, א) בשבח המברך ברכת המזון בשמחה וכונת הלב, אשר כנגד זה ישפיעו עליו טובה וברכה מן השמים. ומדברי רבנו החיד"א בהגהות נצוצי אורות שם אות א'. וראה גם בספר החנוך (סוף מצוה תל) שכתב: "כך מקבל אני מרבתי ישמרם א-ל, שכל הזהיר בברכת המזון מזונותיו מצויין לו בכבוד כל ימיו".

התמדה בלמוד תורה

ב. להתמיד בלמוד התורה ולהנות בה בכל בחו.

הביא בספר סגלות ישראל (מערכת פ אות יח) בשם ספר מדרש פנחס, שכתב סגלה לפרנסה להתמיד בלמוד התורה הקדושה, ותפלה על הפרנסה, ושלא יהיה שום שקרנות בפרנסה, ומעשר מכל הרוח, ובטחון - ואפלו שיהיה חוטא ח"ו אם יהיה נזהר בכל אלה יהיה לו פרנסה בעזרת ה'.

וידוע מדברי רבותינו, שהלומד ושוקד על התורה יומם ולילה לא ישבתו, יהיה לבו סמוך ובטוח בה' יתברך דהתורה עצמה מפרנסת את לומדיה ודואגת לכל צרכיהם, דכתיב (משלי לא, יד): היתה כאגניות סוחר ממרחק תביא לחמה, וכל פרק זה נמשל לתורה הקדושה. וכן פרש רש"י (משלי שם): היתה כאגניות סוחר - מביאה היא ללומדיה ברכה ומזון. וכן כתב בספר חסידים (סי' ט): כאגניות סוחר, כך הקב"ה הזמין לעוסקים

סג ע"ב): למימינים בה ארץ ימים איכא וכל שכן עשר וכבוד.

ואמנם ע"ן בספר 'בתורתו יהגה' (פרק טז עמוד שו) שעמד על כך, כיצד אפשר לומר דהתורה מעשירה את האדם, הרי יש להעיר בזה מכמה מקומות, דהנה איתא בילקוט משלי (סימן תתקלד): אמרה תורה מפני מה בני עניים, והקב"ה משיבה להנחיל אהבי יש, ולמה הם עניים בעולם הזה? כדי שלא יעסקו בדברים אחרים וישכחו התורה. וכן איתא נמי בתנא דבי אליהו (רבה ריש פרק ג): כל תלמיד חכם שמרבה בעסק התורה ואינו מתפרנס הרבה סימן יפה לו. ואם תאמר אם הקב"ה אוהב תורתו למה אינו מעשירו? הוי אומר שאם יעשיר יפגע מדברי תורה. וכן איתא נמי בתנא דבי אליהו (זוטא פרק ה) אין אדם לומד דברי תורה אלא מתוך עניות. וכן כתב גם הר"ן בנדרים (פא ע"א) בההיא דהזירו בבני עניים שמהם תצא תורה, דהתורה יוצאת מהם כיון שאין להם עסק אחר ויכולים ללמד כראוי. הרי שגם אם דואגת התורה לפרנסת לומדיה כדי מחיתם, עדין משמע שהעשירות אינה מעלה טובה ללומד.

וכתב לישב על פי מה ששנינו באבות (פ"ד מ"א) כל המקיים את התורה מעני סופו לקימה מעשר. ויש לומר דאמנם דרף העני היא הערבה לעליה בתורה שלא יעסק בדברים אחרים, אבל אחר שזכה לכתרה של תורה אוכל מפורתיה בעולם הזה, כדאיתא באבות דרבי נתן (פרק ו) גבי רבי עקיבא, שהיה ראשיתו מצער לישן על הארץ ולישן על גבי תבן שהיה נאחז בשערות אשתו, ואמרו לא נפטר מן העולם עד שעלה למטתו בסלמות של זהב. ואם כן לפי זה עולה דככל שילמד יותר בראשיתו כך יטב לו ביתר שאת ובמהרה באחריתו, כי אז כבר הגיע לדרגה הנכונה שהוא קשור ושקוע בתורה ואינו צריך לפרישות של העני לההביל עניני העולם הזה.

- פרוש בשעור חקתי שהם חק המזונות, 'תלכו' פרוש אם אתם רוצים לתת לכם חקכם שהם המזונות צריכין אתם כמו כן לקיים המצוות, והוא אומר 'ואת מצותי תשמרו' על דרך אומר 'יערף כמטר לקחי' - כשעור המטר שהוא המזון צריך שתהיה העבודה, ואמרו ועשיתם אותם פרוש יעשו כדי שיתמיד ה' המעשה לתת חקם.

והנה, אף על גב שמצינו גם צדיקים וחסידים שעסקו בתורה בשלמות, והיו עניים מרודים כל חייהם, וגם כדי מחיתם לא היה להם, כרבי אלעזר בן פדת (תענית כה, א) ועוד. כבר כתב המהר"ל (דרף חיים פ"ד ט) שהיה מזלו מזל של עני, כדמוכח שם בגמרא, ומי שמזלו עניות - ישאר תמיד בעניות, ומכל מקום מבטח לו שעל ידי עסק התורה לא יפסיד ולא יגרע חלקו מכמות שהיה בא לו אלו לא עסק בתורה, כמו שכתב בס' ברכת פרץ (פרשת מקץ). ועוד כתב המהר"ל דיש צדיקים גמורים שנותן להם השי"ת עניות לטובתם, להנחילם עולם מלא לעתיד לבוא, משום דעל ידי ההנאה מהממון בעולם הזה יכול לאכל את חלקו דעולם הבא, כדאיתא במדרש (שמו"ר פ"ב) גבי תלמידי רשב"י, שמטעם זה לא רצו לטל מהבקעה שנתמלאה בדינרים. ועוד אמרו (רש"י ריש פר' וישב) אמר הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלונה בעולם הזה.

והנה מדברי מדרש תנחומא (פר' כי תשא) למדנו, שהתורה אינה מבטיחה לעוסקים בה רק כדי מחיתם, אלא היא מסגלת לעשירות, כדאיתא: ברכת ה' היא תעשיר, זו ברכת משה שאמר לו הקב"ה 'פסל לך שני לחת', והראה לו הקב"ה מחצב של סנפירגון בתוך אהלו ופסל ממנו, ואמר 'פסל לך', הפסלת שלך, ומשם נעשה מלך. מכאן אתה למד שכל העוסק בתורה, פרנסתו מן התורה, ומתעשר ומצליח. ואיתא נמי בגמרא (שבת

הזה יכלל את שניהם כי כ"ב אותיות התורה רשומות בו והוא מדבר בענין הפרנסה, ומזה דרשו רז"ל: (מכילתא ויסע פרשה ב) לא נתנה התורה אלא לאוכלי המן".

וענין גדול הוא לכון בפסוק 'פּוֹתַח אֶת יָדְךָ וְגו', כי בו וממנו משפע שפע גדול לפרנסתו של האדם, ובכך שהאדם מכוון בו לפי פשוטו כי הקב"ה יתברך ויתעלה משגיח וזן ומפרנס לכל, פותח את ידיו כביכול ומפרנס את כל העולם כלו בשפע גדול לכל אחד ואחד כפי צרכו, כונה זאת עושה רשם ושפע במרומים להשפיע על הארץ. ואכן סופי תבות דמלים אלה פותח את ידך הם חת"ר, דהוא שם קדוש המכנה בספרי המקבלים שם הפרנסה, וכמו שכתב הגרי"ח בס' עוד יוסף חי (פר' ויגש אות ח).

וכן כתב בספר סגלות ישראל (מערכת פ אות כה): סגלה לפרנסה לכון בפסוק פותח את ידך וכו' כמו ששמעתי בשם מרן הקדוש והטהור מה"ר יצחק אייזיק זצוק"ל מזידיטשוב, שאמר לפרש מאמרם ז"ל (שבת קנא, ב): אמר רב יוסף, נקטינן האי צורבא מרבנן לא מיעני, ואי איתא דמיעני - אהדורי אפתחא לא מיהדרא. ולפי פשוטו היינו דתלמיד חכם לא יהיה עני כי זכות התורה מגנה עליו, ואם בכל זאת יהיה ח"ו עני - מכל מקום זכות התורה מגנה עליו שלא יצטרך לחזר על הפתחים, אלא הקב"ה יתברך ויתעלה ממציא לו פרנסתו. ואמר הצדיק ז"ל פרושו: אם ראית צורבא מרבנן דמיעני - אהדורי אפתחא לא מיהדר, פרוש שלא כון בפסוק 'פּוֹתַח אֶת יָדְךָ', על כן בא לידי עניות, ודברי פי חכם חן.

וכמו כן צריך לכון כראוי גם באמירת פסוק פותח את ידך וגו' של ברכת המזון, ויכון בו על הפרנסה וקבלת השפע כפי שמכוון באמירתו בסדר התפלה דשחרית ומנחה, וכעין שכתב נמי הגרי"ח בספר בן איש חי

[ובדרך זו, כתב הגר"פ זביחי שליט"א בשם אמו הצדקנית ע"ה, לבאר הא דאמרינן מחד גיסא (סנהדרין כו, ב) תורה מתשת כחו של אדם, ומאידך דרשינן קרא (משלי ג, ח): רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך, דעל התורה קאי, שהיא מחזקת את כחו וגבורתו ועצמותיו של האדם. והישוב לזה, דהיינו בתחלת דרכו בלמוד התורה, שאז אכן התורה מתשת כחו של אדם, וזאת כדי להפרישו מכל עניני והבלי העולם הזה, שברפיון עניני הגוף יגבר כח השכל, אבל אחר שפבר למד כראוי ועשה בה בתורה קנין - אכן התורה היא מרפאתו ומחזקתו, ומוסיפה לו כח וחיל, כח על כחו וגבורה על גבורתו].

פּוֹתַח אֶת יָדְךָ

ג. לכון מאד באמירת פסוק 'פּוֹתַח אֶת יָדְךָ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רֵצוֹן בְּאִמִּירַת 'אֲשֵׁרִי יוֹשְׁבֵי בֵיתְךָ' שֶׁבְּהַפְלָה, וּשְׁבִבְרַבַּת הַמְּזוּן.

אמרו רבותינו בגמרא (ברכות ד, א): כל האומר 'תהלה לדוד' בכל יום ג' פעמים מבטח לו שהוא בן העולם הבא. והנה מלבד שעצם מזמור זה כשלעצמו בכללותו יש בו ענינים גדולים, וכמתבאר מדברי הגמרא הנ"ל, הנה הוא גם קשור ומדבר בענין הפרנסה. עין בדברי רבנו בחיי (עה"ת פר' בשלח טו טז) שכתב: "ודע כי הכתוב הזה כולל שני ענינים גדולים שכל אחד מהם כולל העליונים והתחתונים, ואלו הם האותיות והפרנסה, שאין לה דבר בעולם שלא יהא נכלל בצורות כ"ב אותיות וגם אין לה דבר נמצא בעולם בין העליונים בין התחתונים שלא יהא צריך פרנסה, שכל מי שצריך קיום מזולתו הרי זה פרנסתו, וכבר בארו לנו רז"ל מעלת המזמור "תהלה לדוד" שהאמרו ג' פעמים בכל יום מבטח לו שהוא בן העוה"ב, וגלו לנו עקר הטעם בהיותו כולל האותיות והפרנסה, האותיות הוא מסדר באלפא ביתא, והפרנסה שכתוב בו: (שם, טו) "פּוֹתַח אֶת יָדְךָ" וגו', והנה הכתוב

(ש"ר פר' חקת אות יד) בְּדִינֵי בְרַכַּת הַמְּזֻזֶן: וּכְשֵׁאוֹמֵר 'פּוֹתַח אֶת יָדְךָ בְּבְרַכַּת הַמְּזֻזֶן, יִכּוֹן ר"ת פא"י בגי' יאהדונה"י ויכּוֹן ס"ת חת"ך ובא"ת ב"ש סא"ל בגי' יאהדונה"י. ובתבת 'מִשְׁבִּיעַ' יִכּוֹן שֶׁהוּא בְּגִי' חת"ך, וּכְשֵׁאוֹמֵר 'לְכָל חַי רְצוֹן' יִכּוֹן שִׁימְשֹׁךְ שִׁפְעַת וּמְזֻזֶן וּבְרַכָּה רְבָה לְכָל הָעוֹלָמוֹת.

הקפדה על סעודה רביעית

ד. להקפיד באכילת סעודה רביעית, ושיקפיד לעשותה בפת.

יש להקפיד ולהזהר מאד בסעודה זו דמלונה מלכה, וכבר כתב מרן בשו"ע (או"ח סי' ש"א): לעולם יסדר אדם שלחנו במוצאי שבת כדי ללוות את השבת, אפלו אינו צריך אלא לכזית. ומקורם של הדברים מהגמרא דמסכת שבת (ק"ט ע"ב). ובאר בשבלי הלקט (סי' קל) שהדבר דומה למלך שמלוים אותו בצאתו כשם שמלוים אותו בכניסתו. וכן פרש רש"י (שבת שם) דטעמא דיסדר אדם שלחנו במוצאי שבת, משום דהוא גמי כבוד שבת ללוותה ביציאתה דרף כבוד כאדם המלוה את המלך בצאתו מן העיר.

ועין בבאור הגר"א בשו"ע שם, שכתב דמסמיכות המאמרים בגמרא שם, דאמרינו 'לעולם יסדר אדם שלחנו בערב שבת אפלו אינו צריך אלא לכזית', למאמר 'ולעולם יסדר אדם שלחנו למוצאי שבת', משמע שסעודה רביעית צריכה להיות בפת דוקא, כמו סעודת ליל שבת. וכן עוד יש ללמד מסמיכות דברי הגמרא הללו אהדדי, דבעינו שיסדר את שלחנו במוצאי שבת כשם שמסדר אותו בליל שבת. וכן כתב הט"ז שם, דיסדר שלחנו במוצאי שבת, היינו שיפרס מפה על השלחן ושאר מינים הנהוגים אצלו לעריכת השלחן.

וּכְתַב בְּסֵפֶר 'דְּבָרִים עֲרָבִים', וְהֵבִיא דְּבָרָיו בְּסֵפֶר סְגֻלוֹת יִשְׂרָאֵל (מַעְרַכַּת פ אֹת כו) **סְגֻלָּה לְפָרְנֶסֶה לְקַיִם בְּכָל מוֹצָאֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ סְעוּדַת מְלוּהַ מְלָכָה**, וְרָמַז לְדָבָר הַנֶּאֱמָר בְּפִסּוּק בְּפָרֶשֶׁת מִשְׁפָּטִים (שְׁמוֹת כב, כד) 'אִם כָּסֹף תִּלְוֶה אֶת עַמִּי, כְּלוֹמֵר אִם כָּסֹף - רָמַז לְכָסֹף וּפְרִנְסָה, הֵינּוּ אִם תִּרְצֶה שְׁיִהְיֶה לְךָ כָּסֹף, 'תִּלְוֶה' - תַּעֲשֶׂה סְעוּדַת מְלוּהַ מְלָכָה, 'אֶת הָעַנִּי' - יִרְמַז לְעַנְיָ עַנֵּי וְרוֹכֵב עַל חֲמוֹר, הֵינּוּ סְעוּדַת דָּוִד מְלָכָא מְשִׁיחָא שֶׁהִיא סְעוּדָה רְבִיעִית.

הקפדה על תפלה הצבור

ה. שיקפיד להתפלל את כל תפלותיו עם הצבור דוקא.

כֵּן הֵבִיא בִּס' מְאוּר וְשִׁמְשׁ (פּר' מִשְׁפָּטִים) וְהִזְכִּירוּ בְּסֵפֶר סְגֻלוֹת יִשְׂרָאֵל (מַעְרַכַּת פ אֹת כח) שְׁתִּתְפַּלֵּל אֶת תְּפִלוֹתָיו עִם הַצִּבּוֹר וְאִזּוּ יִהְיֶה מְבֹטָח שֶׁפְּרִנְסָתוֹ תִּהְיֶה מְזֻמָּנָת לוֹ בְּכָל יוֹם בְּרוּחָה, וּבְרַכָּה תִּהְיֶה מְצוּיָה בְּמַעֲשֵׂה יָדָיו. וְסִמּוֹ לְזֶה מִן הַפִּסּוּק (שְׁמוֹת כג, כה) 'וְעַבְדְּתֶם אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם וּבְרַךְ אֶת לַחְמֶךָ וְאֶת מִימֶיךָ', 'וְעַבְדְּתֶם אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם' - לְשׁוֹן רַבִּים, וְאִיזוּ הִיא עֲבוּדָה שְׁבֵלֵב? הֲוֵי אוֹמֵר זֹהִי תְּפִלָּה^ג (בְּרַכּוֹת כ ע"ב), וְהֵינּוּ דְאוֹמֵר הַכְּתוּב: אִם תַּעֲבֹדוּ יַחַד אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם, כְּלוֹמֵר שֶׁתִּתְפַּלֵּל יַחַד עִם הַצִּבּוֹר, וּבְרַךְ אֶת לַחְמֶךָ וְאֶת מִימֶיךָ, פִּי' שִׁיבְרַךְ אֶת פְּרִנְסָתְךָ שֶׁתִּהְיֶה לְךָ פְּרִנְסָה טוֹבָה וְרַחֲבָה.

קריאת פרשת המן בכל יום

ו. לומר בכל יום פרשת המן וטוב שיאמרה שנים מקרא ואחד תרגום.

כְּתַב רַבֵּנוּ בַּחֲנִי (בְּשִׁלַח טז, טז): קִבְּלָה בְּיַד חֲכָמִים כִּי כָּל הָאוֹמֵר 'פְּרַשַׁת הַמֶּן' בְּכָל יוֹם מְבֹטָח לוֹ שֶׁלֹּא יָבוֹא לְעוֹלָם לִיְדֵי חֲסָרוֹן מְזוֹנוֹת.

ג. לכאורה צ"ע, דדוקא היכא שנגמר 'ועבדת וכו' בכל לבבך דרשינו על התפלה, דזוהי עבודה שבלב, אך כאן כתיב רק 'ועבדתם', ומניו דקאי על עבודה שבלב.

שנבראתי לשמש את קוני אינו דין שאתפרנס שלא בצער, אלא שהרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי שנאמר עונותיכם הטו.

דהנה יש לפרש בזה, אשר ידוע שאין לך דבר מהדצח"ם, היינו דומם צומח חי מדבר, שאין בו נשמות מגלגלין וחושקין תמיד לעלות לשרשן ע"י מאכל הצדיק האוכל אותם בכונה. ולכן המאכלים שבהם יש ניצוצות קדושים, אלו ממציאין עצמם לאכילת הצדיק כאלו היו להם רגלים לרוץ, כדי שיתקנו ע"י הצדיק. ואם כן זה שאומר כאן 'הרעותי את מעשי' היינו שאין אוכל את המאכלים בברכות ובכונה הראויה, ולכן 'קפחתי את פרנסתי' - כאלו קפח את רגליהם של המאכלים הללו, שאינם יכולים לילך ולבוא אצלו, לפי שאין הם רוצים להמציא עצמם, כי ידאגו שלא ישליכם לדרגת דומם בעלמא על ידי אכילה ללא ברכה בכונה.

וממילא מזה נשמע, שאכן אדם המקפיד בברכות על המאכלים תחלה וסוף, המאכלים ממציאים עצמם אליו כדי שיברך עליהם, כיון שיודעים דהוא מברך כראוי וכיאות, וממילא לא יחסרו לו מזונותיו לעולם, כי יחפצו המאכלים תמיד להגיע אליו דוקא.

[על דרך זה שמעתי מפי גדולים, שלפעמים אנו מוצאים ענין פלאי אצל גדולי ישראל, שאף על פי שהיו מסבלים בעסקי הצבור והנהגת הכלל, זכו לבקיאות אדירה בכל חלקי התורה וספרי ראשונים ואחרונים, ואנו עומדים ותמהים, כיצד מצאו זמן לנבר כל כך בספרים ולדעת את תכנם, ואף להביא ממרחק לחמם, בנושאים הדורשים חפוש על גבי חפוש, ואימתי מצאו זמן לכך? אלא התשובה לך, הואיל והיתה תורתם לשמה, הספרים חפצו לבוא אליהם ולהלמד על ידם, וכל ספר התקוטט עם חבריו 'עלי יניח צדיק את עיניו', ועל ידי כן זכו לכזו בקיאות מפלאה.

ורבי אליהו הכהן מאזמיר בספרו 'מעיל צדקה' (אות תשס"א) מבאר עמק סגלת קריאת פרשת המן לפרנסה טובה: "הקורא פרשת המן בכל יום זוכר ועולה על לבו החסד שהיה עושה הקדוש ברוך הוא עם ישראל להזמין פרנסתם בלי עמל וטרח, ועל ידי זכירה זו הוא מדבק באהבתו יתברך, וגומר בלבו לשמור מצוותיו וחקותיו ומשפטיו, וזה מעורר עליו רחמים למעלה ומזמינים לו פרנסתו, כי על ידי שמזכיר ענין הפרנסה שפרנס הקדוש ברוך הוא את ישראל במדבר - נכנס אל הקדש פנימה לאהב לקדוש ברוך הוא ולהתחזק בתורתו, ובדין הוא שימשך לו פרנסה".

ועין לגאון בעל 'חזות יאיר' בספרו מקור חיים (או"ח סי' א סעיף ה) על דברי מרן שם "טוב לומר פרשת העקדה ופרשת המן ועשרת הדברות", כתב על זה במקור חיים: בהגהת יש נוחלין (כח ע"ב) כתב שטוב לאומרה לפרשת המן שנים מקרא ואחד תרגום, ואז מסגל מאד לפרנסה.

הקפדה בברכות הנהנין תחלה וסוף

ז. להקפיד לברך ברבת הנהנין על המאכלים לפני האכילה ולאחריה בכונה גדולה ובבטוי האותיות.

סגלה גדולה שלא יחסר לאדם פרנסתו לעולם, לברך תמיד על כל דבר שאוכל בכונה גדולה, הן ברכה ראשונה וכן ברכה אחרונה. ועין בספר 'ברית אברהם' (עה"ת פר' בהעלתך) והובאו דבריו נמי בספר 'טעמי המנהגים' (עמ' תקלה בהערה), וכן הוא בספר המקנה לבעל ההפלאה, שכתבו לפרש על פי זה דברי הגמרא (קדושין פב ע"ב): תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר מימי לא ראיתי צבי קיץ וכו' והם לא נבראו אלא לשמשני ואני נבראתי לשמש את קוני, מה אלו שלא נבראו אלא לשמשני מתפרנסים שלא בצער, ואני

ואף שמעתי מהראשון לציון הגרש"מ עמאר שליט"א, שתמה כן על מרן מופת הדור זיע"א, כיצד על אף עסקי הצבור שהשתרגו על צוארו, הִיָּה לו זמן לדעת כל הכתוב בספר התורה הזה, ואף שלט בתכן ספרים הנדירים ביותר, שאין יד אדם משגת. אלא אמרו (מועד קטן טז, ב) "כל העוסק בתורה מבפנים - תורתו מִכֻּרֶזת עליו מבחוץ". ולאור הכרזה זו - לא הִיָּה צריך הוא לילך אל הספרים, אלא הם רצו ובאו אליו...].

קריאת פְּרִשֶׁת הַקְּרָבָנוֹת

ח. להקפיד לקרא את פְּרִשֶׁת הַקְּרָבָנוֹת.

כתב רבנו בחיי (בשלח טז, א): "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, לשון ממטיר מלשון משמרת, והיא מדת הרחמים המקבלת מן השמים וכו' והמדה הזאת קראה שלמה בשיר השירים (ה, ב) "אחותי רעיתי", ודרשו רז"ל: (שהש"ד א, א) רעיתי, פרנסתי, כי לה היו מקריבים הקרבנות, ומשם באה הפרנסה והברכה שופעת על כל העולם".

ואם כן מאחר שענין הקרבנות הוא הורדת השפע אל העולם, הנה יש לומר דעתה בזמן הזה דאין לנו אלא שיח שפתותינו, וכדאמרו חז"ל (תענית כז, ב ועוד) דבזמן שאין בית המקדש קיים קריאת סדר הקרבנות הוי כהקרבתם, וכבר כתבנו מזה בארץ בדברינו לעיל ובעוד כמה וכמה דוכתי, על כן יש לומר דענין קריאת הקרבנות הוא נמי ענין המועיל וסגלה לפרנסה להוריד ממרומים השפע והפרנסה לאדם.

למוד תורה באשמורת הבקר

ט. ללמוד תורה ולעסק בתפלה באשמורת הבקר.

כתב בספר 'סגלת ישראל' (מערכת פ אות כד) שהנה יש ללמד מדברי רבנו בחיי (שמות יא, ז) דסגלה גדולה לפרנסה הוא ללמוד תורה ולעסק בתפלה באשמורת הבקר. וזאת על פי

דבריו שם בפסוק "ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו": "ואמרו עוד בברכות: (ברכות ג, א) לחלק משמרות הלילה שהם ג' משמרות. ראשונה, חמור נוער, רמז למדת החסד, ולא נזכר חמור בתורה עד שבא אברהם. משמרה שנייה, כלבים צועקים היא מדת הדין, הרי ששמו בזה רמז לכלבים צועקים. משמרה שלישית, אשה מספרת עם בעלה ותינוק יונק משדי אמו, שמו בזה רמז לפרנסה שהקב"ה מזמין פרנסה לכל בריה באותה שעה, וכן רמז שלמה: (משלי לא, טו) "ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערתיה", התינוק הוא כלל העולם, משדי אמו היא האשה המספרת עם בעלה, ואם כן יגיד לה הכתוב כח הנס הגדול, כי אותה שעה שהיה הכלב חורץ לשונו אל המצריים לא היה חורץ לכל בני ישראל".

הרי שהקב"ה מזמין פרנסה לכל בריה באותה שעה, ועל כן ראוי באותו זמן ללמד תורה כדי להמשיך עליו שפע ברכה ופרנסה.

וכיוצא בזה כתב מהר"א פלאגי בספר וימהר אברהם' (מערכת למד אות כז): הלומד בשעות האחרונות בלילה, יש לו מזונות ברוח, לפי דעת הזהר הקדוש והרב ראשית חכמה ז"ל. ויש סמך ממה שכתב הרב 'דרוש שמואל' פְּרִשֶׁת מִקֵּץ על הפסוק 'את אשר האלקים עשה הגיד לפרעה'.

למוד תורה בלילה במעוט שנה

י. לתרבות בלמוד תורה בלילה, וינרד שנה מעיניו ותנומה מעפעפיו, וימעט מזמן מנוחתו כדי לתרבות בלמוד תורה.

עין בגמרא (יומא עז, א): "שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אכלי לחם העצבים כן יתן לדידו שנא. מאי כן יתן לדידו שנא? אמר רבי יצחק: אלו נשותיהן של תלמידי חכמים שמנודות שנה בעולם הזה וזכות לעולם הבא", וברש"י: שוא לכם בעלי אמנות המשכימים ומאחרים למלאכתם, אוכלי לחם

עצבות ח"ו, ויהיה בטחוננו בה' יתברך ויתעלה תמיד בכל עת, וממילא יוכל להיות בשמחה, כי ידע שיש אב רחמן מלך עוזר ומושיע חופף עליו כל היום.

ובכלל הדברים הנה יזהר מאד שלא לכעס ח"ו בשום עת. ועין בלקוטי מוהר"ן (מהדורא קמא סימן סו אות ב) שכתב: **כי כעס מזיק לפרנסה**, כמו שמובא במקום אחר שכעס מפסיד עשירות. והיינו שפשיש חרון אף חס ושלום הוא בחינות עשן שיוצא מנחיריו, כמו שכתוב (תהלים יח) **עלה עשן באפו**, וזה העשן מזיק לפרנסה, כי העשן מזיק לעינים, בבחינת (משלי י) **כעשן לעינים**, שהם בחינת פרנסה, בחינת (תהלים קמה) **עיני כל אליך ישברו**.

ועין נמי בס' עצות ישרות (ערך כעס אות א) שכתב: ידוע ומבאר במקום אחר כי כעס מזיק לעשירות, ואף על פי שאנו רואים כמה עשירים שהם כעסנים ואף על פי כן יש להם עשירות גדול, ובפרט העכו"ם שמלאים כעס ורציחה ואף על פי כן כל העשירות אצלם - אך באמת עקר העשירות הוא עשירות דקדושה, ולעשירות כזה אי אפשר לזכות כי אם על ידי כבישת כעס דייקא.

ועין בספר סגלות ישראל, שלפעמים מגיע האדם לידי כעס גדול לכעס על איזה דבר, וידע דבאותה עת דנים אותו בשמים לקבל עשר גדול, ואם כוועס ח"ו מפסיד את אותה עשירות שצריך ומגיע לו לקבל. ולכן צריך מאד להזהר בזה שח"ו לא יבוא ויגיע לידי כעס בשום פנים ואפן שבעולם, ותמיד יקבע בלבבו שהכל מכון מן השמים ויש מנהיג לבירה שהכל נעשה על פי צוויו ומצותו, ועל כן על מה לו לכעס.

ואולם אף על פי שמדת השמחה גדולה היא מאד וכאמור, **מכל מקום הנה מאידך גיסא יש להזהר מאד מאד שלא יהיה דבר זה בנדר ליצנות ח"ו, אלא רק שמחה של מצוה ובמורא שמים**, כי אדרבה ח"ו במקום שיש

בעצב וביגיעה, **כן יתן יתן את העולם מזונות ופרנסה לידידו שנא - למי שנדד שנה בשבילו**. וכן איתא בכתבות (סב, ג) כנ"ל, ופרש רש"י: **שוא לכם משכמי קום מאחרי שבת - למלאכת הרשות אוכלי לחמם בעצב כן יתן הקב"ה לידידו שנא למי שמנדד לכבודו ולמצותו שנה**.

והרי מבאר מהכי דהמנדד שנה מעיניו עבור עסק התורה הקדושה, יקבל מזונותיו ופרנסתו מאת ה' יתברך, וכפי שדרשו חז"ל להאי קרא אכלי לחם וגו' כן יתן לידידו שנא, למנדדים שנה מעיניהם עבור למוד התורה הקדושה יהיה להם מזונות ופרנסה.

להיות בשמחה תמיד

יא. להיות בשמחה תמיד, שלא לילך בדאגות ובעצבות ח"ו, אלא יהיה שמח ובטחוננו בה' יתברך בכל עת. [ומכל מקום יזהר שלא יהיה בזה ענין של ליצנות, כיון שאדרבה הליצנות מועט פרנסתו ח"ו, וגם יזהר מאד שלא לכעס ח"ו בשום פנים ואפן לעולם, שדבר זה מונע ממנו עשירות.

כתב בספר 'שלחן הטהור' (מאמר אמונה ופרנסה סוף ענף יט): **מובא בס' בארות המים מהרה"ק ר' הירש מרימנוב זיע"א להיות בשמחה תמיד שלא לילך בדאגות ובעצבות ח"ו, וזה סגלה גדולה לפרנסה ונתן רמז לדבר, והיית' אף שמח' סופי תבות השם חת"ך, שהוא שם הפרנסה**.

וכיוצא בזה נמי בספר סגלת ישראל (מערכת פ אות לא): **כתוב בכתבי האר"י ז"ל על הפסוק 'והיית' אף שמח' סופי תבות חת"ך, כי שמחה היא סגלה לפרנסה. ובזה פרש לשון הפסוק (משלי י, כב): 'ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסף עצב עמה', כלומר הרוצה לזכות לברכת ה' לקבל העשר והפרנסה, והיינו 'ברכת ה' היא תעשיר' - יהיה תמיד בשמחה 'ולא יוסף עצב עמה', שיהיה בשמחה תמיד בלי שום**

ליצנות דבר זה גורם לו למעט פרנסתו ח"ו. וכעין שכתב נמי בספר סגלת ישראל (מערכת פ אות כט) סגלה לפרנסה היא למעט בדברים בטלים ובפרט בדברי בדחנות וליצנות.

והביא מעשה מספר 'בקש רצון' על מדרש שוחר טוב (מזמור יב) אודות איש בדחן, שהיה מרבה מאד בדברי בדחנות, והיה האיש הוא עני מדכא עד מאד. פעם אחת הקניטתו אשתו על אשר לא היה מה לאכל, ובא הבדחן לבית הה"ק מוהר"ר פנחס מקוריץ סר וזעף, ואמר לו הרב הקדוש ז"ל: מדוע פניך רעים? וספר לו הבדחן כל ענינו. ויאמר לו הצדיק: בלם פיה מלדבר דברי בדחנות ותהיה לך הרוחה בפרנסת ביתך. והסביר לו טעמו של דבר, כי כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה, ובודאי אין קוצבין לו כף וכף מדות דגן יזדמנו לו, אלא קוצבין לו כף וכף מדת הנאה יהיה לו, ואתה בדברי בדחנותך תתענג נפשך, ובזה אתה מוציא כל ההנאה והתענוג הקצוב לך, ולא נשאר לך ממה לקח לחם לאכל לשבעה, על כן עצר עצמך במליו ויהיה לך שריד לאכלך.

וסים ב'סגלת ישראל': על כן מי שנוזהר בזה - יהיה לו הרחבה והרוחה בפרנסה, ומי שאינו נזהר בזה - הוא גזלן וחמסן שגוזל את פרנסתו מעצמו, ומה לי מי שגוזל את האחרים או הגוזל את עצמו, ה' תברך ישמרנו.

פסוקים המסגלים לפרנסה

יב. בתיב בם' שבט מוסר (פרק לא אות לו, ומקורו מספר 'חגי תיים' לחתן המג"א דף קבר, א): אלו הפסוקים טוב לומר אחר אכילה קדם ברבת המזון, והמה מסגלים עד מאד שלא יחסר מזוננו כל ימי חיינו:

"להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר ולנצח על כל דברי שירות ותשבחות דוד בן ישי עבדך משיחך".

"בעצתך תנחני ואחר כבוד תקחני" (תהלים עג, כד). "והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו" (שם עח, לח).

"אשרי הגבר אשר תיסרנו ייה ומתורתך תלמדנו" (שם צד, יב).

"ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך אשירה לה' כי גמל עלי" (שם יג, ו).

"שוש אשיש בה' תגל נפשי באלהי כי הלבישני בגדי ישע מעיל צדקה יעטני כחתו זכהו פאר וכפלה תעדה כליה" (ישעיה סא, י).

"ויבטחו בך יודעי שמך כי לא עזבת דרשיך ה'" (תהלים יט, ו).

"שמחו בה' וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב" (שם לב, יא).

"נר לרגלי דברך ואור לנתיבותי" (שם קיט, קה).

"אודך כי עניתני ותהי לי לישועה" (שם קיח, כא). ואחר כך השיר של יום שהיו הלויים אומרים בבית המקדש.



והנה אלו הם מקצת מן המקצת של הסגלות והעצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, שיכול לזכות בהם לפרנסתו ולפרנסת בני ביתו, ובאמת שיש עוד ועוד סגלות רבות ועצומות לענין זה, ואולם עקר העקרים בזה הוא מה שאמרו רבותינו ז"ל בגמרא (קדושין פב, ב): רבי מאיר אומר לעולם ילמד אדם לבנו אמנות נקיה וקלה, ויבקש רחמים למי שהעשר והנכסים שלו, שאין עניות מן האמנות ואין עשירות מן האמנות, אלא למי שהעשר שלו, שנאמר: לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבאות.

ומזה אתה למד שהעקר הוא ענין בקשת הרחמים ממי שהעשר שלו. ועל כן כל אדם יעתיר בתפלה, וישפך שיח לפני ה' יתברך, וישים כל מבטחו באלהי מרום אשר נאמר בו (תגי ב, ח) לי הכסף ולי הזהב, והוא המושל בכל, וכבר פרש רש"י על הפסוק שם: לי הכסף וגו' ובידי להביא לאשר חפצתי בו, עין שם.

'למנצח' בצורת מנורה - מתוך קלף

ואגב דאירינו בענין קריאת סדר פטום הקטרת' מתוך הקלף, ראוי לציין כאן עוד בענין הקריאה בקלף, מדברי גאון עזנו רבנו החיד"א זיע"א, שכתב בספר צפון שמיר (סימן ב אות יח): ומה מאד הפליגו באמירת 'למנצח בנגינות' בציור המנורה, וכתבו ז"ל ששכרו רב ועצום. וראיתי קונטרס בכתב יד לראשונים בזה בסודותיו ותועלותיו, ולפחות לעשות נחת רוח ליוצרו נאמר אותו בכונה בציור מנורה כתוב על קלף יד, עד כאן לשונו. ועל כן ראוי הוא שיהיה לכל אדם ציור זה של 'למנצח' בצורת המנורה הכתובה על קלף, ויקרא ממנו מזמור זה לפחות פעם אחת ביום, ויועיל לו לדברים הרבה לאין קץ.

בבאור סודות המזמור הזה, כתב בספר 'שמן ששון' בפרושו על שער הפנונות (חלק ג דף קיג, ב אות כג): צריך להבין מה ענין סודו של מזמור זה, עין לעיל (דף כ) ובשער הפנונות החדש (דף יד סע"ב) דשם כתב לאומרו ג' פעמים ביום המגפה בר מינו, וגם לאומרו בתקון חצות כנזכר לעיל וכו' ומצאתי כתוב בכתב יד במנורה של בית הכנסת דקהלתנו, וזו לשונו: איתא בספר חסידים שהראה הקב"ה למשה רבנו ע"ה את המנורה על טס של זהב, וכתב שם מי שרואה את המנורה בכל יום ומכון בה, מעלה עליו כאלו הדליקה ומבטח לו שהוא בן עולם הבא, עין שם בארץ. [והביא משם שבע מעלות במזמור זה]: א' כל מי שיראה מזמור זה בכל יום בצורת המנורה ימצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם, ב' אם יציר בבית הכנסת על ארון הקודש יגן על כל צרה שלא תבוא על קהלת הקדש, ג' מי שאומר בכל יום בהנץ החמה לא יקרה לו מקרה רע, ד' האומרה בכל יום ז' פעמים כאלו מקבל פני שכינה ואל יחסר מזונו, ה' דוד המלך ע"ה כתבו על טס של זהב במגנו והיה מוליכו למלחמה ונוצח אויביו, ו' האומרו בכל יום בימי העמר אחר ברכת כהנים לא יקרה לו שום נזק כל השנה, לפי שיש בו ז' פסוקים

ומ"ט תבות, ובפסוק האמצעי 'ישמחו' - יש בו מ"ט אותיות כנגד ימי שבוע העמר מכונים, ז' כל האומרו בכל יום ז' פעמים כשיוצא לדרך ילך לשלום ובעת הדבר ח"ו טוב לכתב על גבי המנורה פסוק ה' זכרנו יברך וכו' עד שמים וארץ. עין להרב חיד"א ז"ל ששקרו המנורה היא שתהיה כתובה על קלף, עין בצפון שמיר.

זמן אמירת סדר הקטרת

ראוי ונכון לומר את סדר פטום הקטרת ג' פעמים ביום, האחד קדם תפלת שחרית בעת אמירת הקרבנות, והשני בסיום תפלת שחרית קדם אמירת 'עלינו לשבח', והשלישי קדם תפלת מנחה. ולא ישנה מאמירתו במקומות אלו בין בחל ובין בשבת.

אלו שלושה זמנים של אמירת פטום הקטרת - קבועים ועומדים הם, וכן כתב רבנו החיד"א במחזיק ברכה (סי' קלב סק"ז): הטוב והישר לאומרו לסדר פטום הקטרת אחר פרשת התמיד קדם התפלה ובסוף התפלה אחר קוה, ובמנחה קדם אשרי אחרי פרשת התמיד, ותו לא. וכן הוא מנהג ארץ ישראל ומצרים וגלילות טורקיה וקצת מערי ארופה, ומי שאין נוהגים כך אל עירו ואל שער מקומו - הוא לבדו יעשה בצנעא כסדר הזה. ועין עוד נמי בדבריו במחזיק ברכה (סי' מח סק"א) שכתב דאע"ג דמדברי הרמ"א (סי' קלב ס"ב) והטור (ס"ו ס' קלג) מתבאר דהיו נוהגים לומר הקטרת רק פעמים ביום, אחר תפלת שחרית ואחד בערב, מפל מקום מנהג המדקדקים לאומרו ג' פעמים הוא הנכון, אחד קדם שחרית ואחד אחר שחרית, ואחד קדם מנחה. ועין עוד בס' שער המפקד (מנהגי עיר הקדש ירושלים הלכות תפלה אות י דף י ע"א) שכתב שם המנהג פשוט בארץ הצבי ומצרים וטורקיה לומר פטום הקטרת בשחרית אחר פרשת התמיד, ובסוף התפלה אחר קוה, ובמנחה קדם אשרי אחר פרשת התמיד, ותו לא. והרב המגיה הג"ר אהרן בן שמעון אב"ד

ממלותיה ואותיותיה, וישאו ברכה מאת ה', וה' לא ימנע טוב להלכים בתמים.

הנה מרן בבית יוסף (או"ח סי' קלג) הביא בשם רבנו הגדול מהר"י אבוהב ז"ל, שאין לומר פטום הקטרת אלא מתוך הכתב, שמא יחסר אחד מהסמנים ויהא חיב מיתה בקריאה כמו בהקטרה. ואולי שמזה הטעם אין אומרים אותו במקצת מקומות אע"פ שאומרים פרשת הקרבנות. ומרן דחה חשש זה של מהר"י אבוהב, הו מטעם דכל ענין זה שנאמר בקטרת דאם חסר אחד מסממניה וכו' אין זה אלא בהקטרה ממש, אבל לא בקריאה. ואף אם דבר זה נאמר בקריאה - אינו אלא רק בשמות סממני הקטרת ולא בכל הנסח כלו, שהוא מענין הכנת סממני הקטרת, ואפשר להזהר בזה.

ואולם הנה הרמ"א בדרכי משה (שם סי' קלג אות ד) כתב על דברי הבית יוסף: והמנהג באלו המדינות כדברי מהר"י אבוהב, שלא לאומרו בחל משום שטרודים למלאכתו, ויש לחוש שידלגו בה, ובשבת ויו"ט אומרים אותו. וכן הזכיר ענין זה גם במפתו הפרושה על השלחן ערוך (קלב, ב). וענין נמי בדרישה (שם סי' קכג) שהביא בסתם את דברי הדרכי משה הללו, שבזמננו אין אומרים פטום הקטרת בכל יום. וראה בדבריו בפרישה (שם סי' ק"ז) שהביא את דברי הרמ"א בדרכי משה הארוך (אות ב) שהסכים עם מהר"י אבוהב, והביא שם נמי מה שכתב הבית יוסף להשיב על זה, ובכל זאת סיים הרמ"א דהמנהג הוא כדברי מהר"י אבוהב. ומסתימת הדברים דהסמ"ע בפרישה ובדרישה נראה דאכן מסכים עם דברי הרמ"א שלא לומר פטום הקטרת אחרי התפלה בימות החל אלא רק בשבת.

וראה בחכמת שלמה (שו"ע שם סי' ב) שעמד על דברי הרמ"א הללו במה שכתב דיש לחוש שמא יחסיר אחד מסממניה ויהיה חיב מיתה וכו', וכתב על זה: הנה זה הוי רק לפי המובן דפשיטא דמה שאמרו (מנחות קי ע"א) כל

מצרים שם כתב להוסיף על זה: ומנהג עיה"ק שלא לפחת אמירתו משלוש פעמים ביום, דלא כמנהג אשכנז שאין אומרים אותו במנחה כלל, וגם לא פרשת התמיד ומתחילים אשרי יושבי ביתך.

[וכאן המקום להתריע, שרבים מתלמידי הישיבות הספרדים, אחזו בזה אמנותם של בני אשכנז, ומתחילים להתפלל מנחה מ'אשרי יושבי ביתך', תוך כדי דלוג סדר פטום הקטרת. והוא מנהג טעות והפסד גדול, ומי שיכול להתריע בענין זה (כמוכח בדרכי נעם) תבוא עליו ברכה, ולשומעים ינעם, ואזכיר מה שכתב בספר "כף החיים" (או"ח סימן רל"ב ס"ק ו) וזו לשונו: 'ואל ישנה מזה הסדר, ואפלו אם היה הזמן דחוק, כי מעשה באחד ירא שמים שהיה פעם אחד הזמן דחוק, ולא אמר למנצח ופרשת התמיד וכו' אלא רק התחיל לומר לשם יחוד וכו' והתפלל שמונה עשרה, ובאותה הלילה הוכיחו אותו בחלום לאמר 'מדוע העולם מתפללים תפלה שלמה, ואתה חסרה' ועל כן כל אדם יש לזהר בזה. עד כאן דבריו. ושמעתי באומרים שהגאון החסיד המהר"ב - רבי יעקב חיים סופר זצ"ל - הוא בעל המעשה].

מנהג הנמנעים מלאומרו בימות החל

יש הנמנעים מלקרא את סדר פטום הקטרת בימי החל, וזאת מפיון שהצבור ממהרין למלאכתם וחוששין שמא ידלג מלה מענין סדר פטום הקטרת, שנאמר בה 'אם חסר אחת מכל סממניה חיב מיתה', ולכן אינם קוראים סדר זה אלא בשבת ויום טוב שהם מי מנוחה ואין טרודין בהם. אולם באמת אין לחשש לזה, וחס להם שיפסידו כל כף הרבה טובה גדולה ועצומה כזאת אשר זוכה בה הקורא את פטום הקטרת בכל יום. ועל כן ראוי הוא שיתחזקו ברב עז ותעצומות ויקראו סדר זה של פטום הקטרת בכל יום במתינות ומתוך הכתב, כף שבודאי לא יהיה חשש שמא ידלג

טפי שלא יטעה ח"ו ויחסיר ממלותיה של הקטרת, וכמו שציין זאת מהר"י אבוהב גופייה, וכן הביא גם הרמ"א שמתחשש זה שלא ידלג נוהגים לאומרו מתוך הכתב. וכעין זה כתב הגר"ח פלאג"י בס' כף החיים (סימן יז אות יח): הזהיר בספר שכחת הלקט מערכת ב דכשאומר פטום הקטרת יסתכל באותיות, וכן ראיתי שכתב בספר ערך לחם למוהריק"ש דיקרא מתוך הספר וכו' ואם אומר במרוצה ובעל פה ומכין עצמו דישם לדרך פעמיו לא יהיה לו שום תועלת מאמירה זאת. ועין עוד בשו"ת מהרש"ל (סימן סד) שכתב שם: "ופטום הקטרת לא אמר בחוץ כי אם מתוך הספר, דשמא ידלג תבה אחת, ושם אנו אומרים אם חסר אחת מכל סממניה חייב מיתה, והתפלה היא במקום הקרבן והקטרת".

והגאון רבנו יוסף חיים בס' עוד יוסף חי (פרשת מקץ אות ז) כתב לבאר, דלכן באמת קדם קריאת פטום הקטרת, אנו מקדימים ואומרים הנסח: אתה הוא ה' אלהינו שהקטירו אבותינו וכו' ואין אנו אומרים בפרוש שתהיה קריאתנו במקום ההקטרה, כמו שאנו אומרים בקריאת שאר הקרבנות, ענין כי הדין הוא שאם חסר אחת מכל סממניה חייב מיתה, ולכן אין מזכירין בפרוש שתהיה הקריאה כהקטרה ממש, כי אולי ידלג תבה אחת מפסוק 'קח לך סמים' שבו רמוזים י"א סממני הקטרת, ואז יעמדו המקטרגים לקטרג עליו בזה ח"ו. ולכן אומרים הענין בדרך רמז אתה הוא ה' וכו' וכלפי שמיא גליא שהוא תביר ויתעלה בוחן לבות וכליות, שהכונה היא שהקריאה תהיה נחשבת לנו כהקטרה, ומאידך גיסא המקטרגים רח"ל לא ידעו זאת.

על כן יקפיד על כל פנים לומר תמיד את הקטרת מתוך הסדור ובמתנינות, ואז יזכה לכל טוב הצפון ומזכר בדברי רבותינו ז"ל לאומר את סדר פטום הקטרת בכונה, וגם ינצל מחשש זה שהזכיר הרמ"א דיש לחשש שמא ידלג.

העוסק בפרשת עולה כאלו הקריב עולה, היינו כאלו הקריב בעצמו פן, לכך אמר בפטום הקטרת שאם חסר אחת מכל סממניה חייב מיתה. אך לפי מה שכתבתי בחבורי ספר החיים (או"ח סי' א סעיף ו) והוכחתי דאין האמירה כהקריבה ממש, רק כאלו מסרה לכהן להקריב, וכן מצאתי בתבואות שור (סדר קרבנות אות יב), והוא מכרח דהרי אנו טמאי מתים בודאי וזרים, ולכך ודאי דאינו חייב מיתה אם מוסר לכהן קטרת חסר אחת מסממניה. ואפשר שזה טעמו של הב"י שכתב דאינו חייב מיתה באמירה, ואפשר שהוא מהאי טעמא. והיינו דמהרש"ק מסכים בזה עם דעת מרן ז"ל, דאין חשש בקפידא זו של מהר"י אבוהב, כיון דלעולם הקורא לא נחשב כהמקריב עצמו אלא כמוסר הקטרת החסרה לכהן להקריב, והמוסר אינו חייב מיתה בכהאי גוונא.

ועין עוד בדברי המג"א (סי' קלב ס"ה) שהביא את דברי הבית יוסף כפשוטם, במה שכתב להשיב על דברי מהר"י אבוהב דאין מיתה אלא בהקטרה ולא באמירה, ועוד דאין מיתה אלא במחסר משמות הסממנים, לכן המדקדקים נהגו לאומרו בכל יום. ומשמע פשוט כונת דבריו שם שהוא מסכים בזה שיש לאומרו בכל יום ואף בימות החול. וראה נמי בכף החיים (סופר סי' קלב ס"ק כז) שגם כן עולה מדבריו התייחס דנוקט בדעתו של המג"א דסבירא ליה כהבית יוסף, שיש לומר הקטרת בכל יום. וכן נראה מסתימת לשונו של הגאון חוות יאיר בס' מקור חיים, עין שם. ועל כן בודאי הוא דאין לחוש לענין חשש זה ולהפסיד את כל המעלות הטובות לקורא פטום הקטרת אחר התפלה, אשר כבר נתבאר מזה לעיל בגדל מעלתו.

ומכל מקום, משום האזהרה המזהרת בדברי מהר"י אבוהב שנקט הרמ"א נמי כדבריו, דיש להזהר שלא לדלג מתבות סדר פטום הקטרת - נכון וראוי הוא שיאמר את סדר פטום הקטרת מתוך הכתב, דאז יהיה מבטח

נשים באמירת 'סדר הקטרת'

נכון וראוי הוא, שגם הנשים יאמרו בכל יום את סדרי הקרבנות ובכללם גם את סדר פטום הקטרת, ולכן כשמתפללות יאמרו בתפלת שחרית ובתפלת מנחה את סדר פטום הקטרת במקומות שהם מסדרים בסדר התפלה ג' פעמים כנ"ל.

הנה מרן הקדוש (או"ח סו"ס מז) הביא את דברי האגור (סי' ב) שכתב בשם מהר"י מולין, דנשים מברכות ברכת התורה אע"פ שאינן חיבות בתלמוד תורה, ולא עוד אלא שהמלמד בתו תורה כאלו מלמדה תפלות, מכל מקום זהו בתורה שבעל פה אבל לא בתורה שבכתב. ואף על פי שלשון ברכת 'לעסק בדברי תורה' משמע תורה שבעל פה - מכל מקום אין לשנות מטבע הברכות, ועוד כי הן מברכות על קריאת הקרבנות, ותפלות כנגד קרבנות תקנום, והן חיבות בתפלה, ואם כן חיבות גם כן בקריאת העולה והקרבנות.

וחזינו מדבריו אלה של רבנו יעקב מולין, דאכן הנשים שפיר חיבות בקריאת פרשת הקרבנות, וממילא בכלל קריאת פרשת הקרבנות הללו - הוא נמי פרשת וסדר פטום הקטרת שקוראים בכל יום, דהנשים צריכות לקרא אף סדר זה. ועל כן הנשים שמתפללות שחרית ומנחה יאמרו את סדר פטום הקטרת במקומות שצריך לאמרו, דהיינו בשחרית קדם התפלה בסדר הקרבנות, וכן בסופה קדם עלינו לשבת, ובתפלת מנחה קדם תפלת י"ח לפני מזמור אשרי.

ובאמת כן העלה נמי המגן אברהם (סי' מז ס"ק יד) דהנשים חיבות לומר את סדרי הקרבנות, שכתב לציון טעם חיוב נשים בברכות התורה, מפני שגם חיבות לומר פרשת הקרבנות כמו שחיבות בתפלה, ואם כן הברכה קאי על זה, ומהאי טעמא נמי אומרות בברכת המזון 'ועל תורתך שלמדנו, כמבאר בשו"ע (סי' קפז ס"ג) כיון שכאמור חיבות

בלמוד ההלכות שלהם וכן באמירת פרשת הקרבנות. וכן כתב נמי הט"ז שם (סק"י) דהנשים חיבות לומר פרשת התמיד שהוא במקום הקרבן, ועל כן נמי מברכות ברכות התורה. וכן הוא מבאר כבר בלבוש (סו"ס מז) ובעטרת צבי (שם) דהנשים חיבות באמירת פרשת הקרבנות, ולכן מברכות ברכות התורה, והוא הדין נמי לענין פרשת הקטרת.

זמנים שונים באמירת 'סדר הקטרת'

מוצאי שבת

יש מן הראשונים האומרים שטוב ונכון לקרא את סדר פטום הקטרת במוצאי שבת קדש לאחר ההבדלה, ויש בזה משום סימנא טבא, כיון שהוא תחלת השבוע והקטרת מעשיר יועיל שיצליח במשך השבוע בכל עסקיו (אבודרהם סדר מוצ"ש; ארחות חיים ח"א דף סז, א; סדר היום). ויש אומרים שיש להמנע מזה ושלם לומר את סדר פטום הקטרת בלילה כולו, לא במוצאי שבת ולא בלילות אחרים (חיד"א במחזיק ברכה קלב סק"ט; חסד לאלפים שם סע' כב), וכן עקר שלא לאמרו בלילה כולו ומכל מקום כל שהוא אחר חצות הלילה יכול לקרא את סדר פטום הקטרת, ועל כן העושה הבדלה במוצאי שבת אחר חצות הלילה יכול לקרא את סדר פטום הקטרת לאחר ההבדלה.

בשעת סעודה

יש הנוהגים לומר את סדר פטום הקטרת בכל פעם שסועדים על שלחנם בסיום הסעודה קדם ברכת המזון, והנוהגים כן לא יעשו סדר למוד זה אלא רק בסעודת היום אבל לא בסעודת הלילה (שו"ת תורה לשמה סי' תעו).

מגפה או דבר ר"ל

בזמן שיש ח"ו דבר או מגפה בעיר או במדינה, יקפידו מאד לומר את סדר פטום הקטרת בכל יום בעת התפלה במקומו הראוי בשחרית ובמנחה, ובנוסף לכך יש עוד סדר ותקון מיוחד

וכן אומרים אותו גם כן בליל ברית יצחק שהוא קדם יום מילת התינוק (מעבר יבק מאמר ד עתר ענו הקטרת פרק ה), והנכון הוא שלא לעשות כן כיון שאין אומרים את סדר פטום הקטרת בלילה, כנזכר לעיל.

קדם 'שירת הבקשות'

מנהג יחידי סגלה לומר את סדר פטום הקטרת קדם אמירת שירת הבקשות, ויסודו מדברי הזר הקדוש ותושבחו (ויקהל דף ריט, א) "ובגיני כן עובדא דקטרת אצטריך לאקדמא לצלותא בשירין ותושבחו" [תרגום: ומשום זה צריכים להקדים מעשה הקטרת לתפלה ושירות ותשבחות], ומנהגו של דבר זה יסודתו בהררי קדש, [ואין חשש משום אמירת 'סדר הקטרת' בלילה, שכן זהו לאחר חצות, ושירי כנזכר לעיל].

בכל עת שזקוק לישועה

מלבד זמנים אלה, טוב לומר את 'סדר פטום הקטרת' בכל עת שצריך לו איזה ישועה והצלחה בעניניו. ומסרת בידינו שהצריך לתשועת איזה דבר, יאמר את סדר פטום הקטרת, וישאל בקשתו מה' יתברך בלב נשבר ובלשון הקדש אחר תבת 'לדרתיכם' קדם תבת 'תנו רבנן' ויאמר אחר כך את כל סדר פטום הקטרת בכונה גדולה ובדקדוק תבות, והעת עת רצון שימלא ה' יתברך כל בקשותיו (סדור ישועות ישראל בסדר פטום הקטרת של בקר; ס' עתרת החיים להגר"ח פלאג"י סי' נב אות יב).

קריאתו מעמד

יש אומרים שכשקורא את פרשת הקרבנות ואת פרשת הקטרת צריך לקורא מעמד, דהוי כמקריב קרבן (מג"א ר"ס מח), ויש אומרים שאין צריך לעמד בקריאתם (החיד"א במחזיק ברכה ק"א שם סק"ד; ברכ"י א סקי"ד), וכן העקר כסברא זו שאין צריך לעמד בעת קריאת סדר הקרבנות והקטרת, ואין חלוק בזה בין כהנים לישראלים,

לעשות לאותה העיר או המדינה ע"י אמירת פטום הקטרת, שיאמרו אותה ארבעים אנשים יראי ה', ויעמדו עשרה מהם בכל רוח של העיר מד' רוחותיה ויאמרו את סדר פטום הקטרת ביחד. ונכון וראוי שיעשו אותו, ושב ורפא להם. וגם עוד יש ענין שיקומו עשרה אנשים יראי ה' בחצות הלילה, ואחר שיאמרו את סדר תקון חצות, יאמרו בכונה ובהבנה את סדר פטום הקטרת. (על פי הנהגתו של רב אהא במנהג שהשתוללה בכפר טרשא, כמספר בזהר [מדרש הנעלם וירא דף קא, א] והבאנו דבריו לעיל).

כשמצוי חולה בבית

ראוי ונכון הוא, שאם יש ח"ו איזה חולה בבית, שיקפידו מאד בני ביתו לומר לידו את סדר פטום הקטרת. ובפרט יקפיד בזה החולה עצמו לומר את סדר פטום הקטרת בכל יום, ושב ורפא לו (מעבר יבק מאמר ד עתר ענו הקטרת ריש פרק ה).

יציאת נשמה

יש הנוהגים לומר את סדר פטום הקטרת בנעימה ובכונה גדולה סמוך לפטירת הנפטר ויציאת הנשמה (קונטרס היחיילי ח"ב בית עולמים פרק טו אות א), והנוהגים כן יש להם על מה שייסמכו.

בית האבל

היו שנהגו שלא לומר את סדר פטום הקטרת בבית האבל, ודלגו אמירה זאת בעת התפלה, אולם אין נכון לעשות כן ואדרבה נכון הוא שיקפידו לאמרו שם כדי שיהיה לצנה ומגן על האבלים ועל בני הבית (מעבר יבק מאמר ד עתר ענו הקטרת ריש פרק ב).

ב' לילות דראש השנה

יש הנוהגים לומר את סדר פטום הקטרת בב' הלילות של ראש השנה יחד עם הפסוקים והתפלות שאומרים לסימנא טבא קדם הקדוש,

וְדָלָא כְּהַאוּמְרִים (דעת ערוך השלחן סי' א סע' כו) שְׁעַל כָּל פָּנִים כְּהַנִּים צְרִיכִים לַעֲמֵד.

בְּצַבּוּר שֶׁל עֶשְׂרָה

יֵשׁ אוּמְרִים שְׁצָרִיף לְהַקְפִּיד לומר את סדר פְּטוּם הַקְטָרֶת הַנֶּאֱמָר בְּקִרְבָּנוֹת שֶׁל בֶּקֶר בְּצַבּוּר שֶׁל עֶשְׂרָה אָנָשִׁים וְיַחַד עִם הַשְּׁלִיחַ צַבּוּר, שְׂאֵף הַקְרָבָנוֹת הֵיוּ נִקְרָבִים בְּצַבּוּר (באה"ט סי' מח סק"א ב"ש הרב ד"ר חכמה), וְאוּלָּם הָעֵקֶר לְדִינָא הוּא שְׂאִין צָרִיף לְהַקְפִּיד בְּזֶה כָּלֵל, וּמִכָּל מְקוֹם טוֹב וְנִכּוֹן הוּא שְׂיֵאמַר אֵת סֵדֶר פְּטוּם הַקְטָרֶת בְּתוֹף בֵּית הַכֹּנֶסֶת, וְכַלְשׁוֹן הַזֶּהר הַקְדוּשׁ: "אָמַר רַבִּי כְּרוֹסְפָדַי הָאִי מֵאֵן דְּמִדְּכַר בְּפּוּמִיָּה בְּבִתִּי כְּנִסְיוֹת וּבְבִתִּי מִדְּרָשׁוֹת עֲנִיבָא דְקִרְבָּנוֹת וְתַקְרוּבָתָא וְיִכּוֹן בְּהוּ בְרִית כְּרוּתָה וְכוּ' [תְּרַגּוּם: אָדָם שְׁקוּרָא וּמִזְכִּיר בְּפִיו בְּבִתִּי כְּנִסְיוֹת וּמִדְּרָשׁוֹת אֵת עֲנִינֵי הַקְרָבָנוֹת, וְיִכּוֹן בְּהֵם, בְּרִית כְּרוּתָה וְכוּ'], וְאֵף אִם אֵינָה חוֹבָה - טוֹב לַעֲשׂוֹת כֵּן (שע"ת מח סק"א).

שְׂלֵא יִסְפִּיק - יְדַלֵּג אֵת כָּל סֵדֶר הַקְרָבָנוֹת כְּדִי לְהַסְפִּיק לְהַתְפַּלֵּל עִם הַצַּבּוּר, וְאַחַר הַתְפִּלָּה יִשְׁלִים אֵת סֵדֶר הַקְרָבָנוֹת (הַלִּיכוֹת עוֹלָם ש"ס). וְכֵן זֶה דוֹקָא כְּשֶׁנִּתְאַחַר לְבוֹא לְבֵית הַכֹּנֶסֶת בְּאִקְרָאִי, אֲבָל לְכַתְחִלָּה יֵשׁ לְהַזְהֵר שְׂלֵא לְשַׁנוֹת הַסֵּדֶר כָּלֵל וְלומר הַקְרָבָנוֹת אַחַר הַתְפִּלָּה.

סְפִירַת סְמֻמְנֵי הַקְטָרֶת בְּאֲצַבְעוֹתָיו

כְּשֶׁמִּזְכִּיר אֵת אֶחָד עֶשֶׂר סְמֻמְנֵי הַקְטָרֶת בְּאִמֵּרַת סֵדֶר פְּטוּם הַקְטָרֶת, טוֹב לְמִנּוּתָם בְּאֲצַבְעוֹתָיו. וְיֵשׁ אוּמְרִים שְׂיִמְנֵם כָּלָם בְּאֲצַבְעוֹת יַד יְמִין, מִפְּנֵי שְׂמַעְשָׁה הַיְמִין מִסְגָּלַת יוֹתֵר בְּכָל מְקוֹם, וְעוֹד דְּהִכְהֵן הַמְקַטֵּיר בְּבֵית הַמְקַדָּשׁ הִיָּה מְקַטֵּיר בְּיְמִין (בא"ח מק"ח אות ח), וְיֵשׁ אוּמְרִים שְׂיִמְנֵם בְּאֲצַבְעוֹת שְׂתֵי הַיָּדִים, כְּדִי שְׂתַהֲיִינָה שְׂתֵי יָדִים זוֹכוֹת כְּאַחַת לְהַתְעַסֵּק בְּמִצְוָה (כ"פ החיים פלאג"י יב, ח).

סִיּוּם הַסֵּדֶר

בְּסִיּוּם אִמֵּרַת סֵדֶר פְּטוּם הַקְטָרֶת, יֵאמַר פְּסוּקִים אֵלוֹ בְּלִבְד: ה' צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב לָנוּ וְגו' ה' צְבָאוֹת אֲשֶׁרֵי אָדָם וְגו' ה' הוֹשִׁיעָה וְגו' וְעִרְבָה לָהּ מִנַּחַת יְהוּדָה וְגו' וְתוֹ לֹא (ע"פ שַׁעַר הַכֹּנֶסוֹת עֲנִין נְסָחֵי הַתְפִּלָּה עֲמוּד שִׁכְט).

הַמִּתְאַחַר לְבוֹא לְבֵית הַכֹּנֶסֶת

מִי שֶׁהִתְאַחַר לְבוֹא לְבֵית הַכֹּנֶסֶת, וּמִצָּא שֶׁהַצַּבּוּר נִמְצָאִים כְּבָר בְּפִסּוּקֵי דְזִמְרָה, וְצָרִיף לְדַלֵּג אֵת סֵדֶר הַקְרָבָנוֹת הַנֶּאֱמָר לְפָנֵי הַתְפִּלָּה - יִתְאַמֵּץ מְאֹד לומר לְפָחוֹת אֵת פְּרִשַׁת קְטָרֶת וְהַבְרִייתָא שֶׁל פְּטוּם הַקְטָרֶת עַד 'וְאִם חִסַּר אַחַת מִכָּל סְמֻמְנֵי חֵיב מִיָּתָה', וְיִמְשִׁיף אַחַר כֵּן כְּפִסְדֵּר מֵהוּדוֹ לְה' קְרָאוּ בְּשִׁמוֹ כְּדִי שְׂיִוָּכַל לְהַסְפִּיק לְהַתְפַּלֵּל בְּצַבּוּר (שו"ת רב פְּעָלִים ח"ב או"ח סי' ד), וְיֵשׁ שְׂכַתְבוּ שְׂיֵשׁ לְהַקְפִּיד לומר גַּם כֵּן 'אֵנָּה בְּכַח' וְלֹא יְדַלֵּג עַל זֶה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא דְבַר הַכְּרָחֵי עַל פִּי הַסּוּד (הַלִּיכוֹת עוֹלָם ש"ר פר' מק"ח הַעֲרָה ג עֲמוּד עַב מִשְׁם הַמְקַבֵּל רַבִּי אֶפְרַיִם הַכֹּהֵן זצ"ל) וְהֵינּוּ לַעֲמֵד תְּפִלַּת שְׂמוּנָה עֶשְׂרֵה בְּיַחַד עִם הַצַּבּוּר, אֲבָל אִם מִשְׁעַר

ה' יִזְכְּנוּ לְהַתְחַזֵּק בְּאִמֵּרַת הַקְטָרֶת כְּרָאוּי בְּמִתּוֹן וּבְכִנּוּנָה, וְעַל יְדֵי זֶה יִחּוּלוּ עַל רֵאשֵׁנוּ כָּל הַבְּרוּכוֹת וְהַהֲשִׁפְעוֹת הָאֲדִירוֹת שֶׁהִזְכְּרָנוּ לְעִיל, וְנִזְכָּה לְהַצְלָה וְיִשׁוּעָה בְּכָל הָעֲנִינִים. וְיֵהִי רְצוֹן מִלְּפָנֵי אֲבִינוּ שְׂבִשְׂמִים אֲב הַרְחִמּוּן שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמְקַדָּשׁ וְיִחְזִיר הָעֲבוּדָה לְמִקּוּמָהּ, וּמִכָּלֵלָה אֵף עֲבוּדַת הַקְטָרֶת הַטְּמִירָה וְהַנְּשָׁגְבָה - בְּמַהֲרָה בְּיְמֵינוּ, אָמֵן.

בשורה טובה לאנשי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אשיחה בהקיד"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בהקיד באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

הספרים מעוטרים בהסכמת גדולי הדור שליט"א
מלאים בהלכות בקניני תורה ובדרכים לעבודת ה' יתברך
משולבים בסיפורים על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף

להשלים את סדרת הספרים בהלכה לזיכוי הרבים
וזכות לימוד התורה וזיכוי הרבים תגן בעדכם
ניתן להקדיש פרשיות
לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב



052-7627127 א.ש. אשדוד



לקבלת גיליונות אלו חינם
יש לשלוח בקשה למייל:
toraoren@gmail.com